

ELSŐ KÉZBŐL A HADERŐRŐL!

magyar

HONVÉD

www.honvedelem.hu

A Honvédelmi Minisztérium magazinja – 2019. április XXX. évf. 4. szám – 390 Ft

MÁSODIK FELVONÁS

977086569300613004

24

2015 UTÁN IMMÁR MÁSODIK ALKALOMMAL VESZ RÉSZT MÁJUSTÓL A BALTI LÉGTÉRRENDEZETI SZOLGÁLATBAN A MAGYAR HONVÉDSÉG LÉGIEREJE, KÖZELEBBRŐL A KECSKEMÉTI REPÜLŐBÁZIS NÉGY GRIPEN VADÁSZGÉPE ÉS MINTEGY SZÁZ KATONÁJA.

SEREGSZEMLE

Felkészültek a balti légtér védelmére

MÁSODIK FELVONÁS

ÉSZTORSZÁG, LETTORSZÁG ÉS LITVÁNIA LÉGTÉRÉNEK VÉDELMÉT IS ELJÁRTÁK MÁJUSTÓL NÉGY HÓNAPIG A MAGYAR HONVÉDSÉG VADÁSZGÉPEI. NÉGY GRIPEN ÉS MINTEGY SZÁZ KATONA KECSKEMÉTI LITVÁNIAI, A SIAULJAI TÁMASZPONT TELEPÜLÉSÉN, AHOL JELENLEG A LENGYEL VADÁSZPILOTÁK ADJÁK A KÉSZENLÉTI SZOLGÁLATOT. MAGYARORSZÁG LÉGIEREJE MÁSODIK ALKALOMMAL VESZ RÉSZT A BALTIKUMI LÉGTÉRRENDEZETI MISSZIÓBAN.

Határozott időtartamra kerültek a balti légtér védelmére magyar vadászrepülőgépek, mintegy száz katonával. A misszió célja az északkeleti Európában a NATO tagországok légtérjének védelme. A magyar vadászrepülőgépek a kecskeméti repülőbázison készültek fel a feladatra. A vadászrepülőgépek a kecskeméti repülőbázison készültek fel a feladatra.

Négy vadászrepülőgépet és mintegy száz katonát a kecskeméti repülőbázison állították fel a feladatra. A vadászrepülőgépek a kecskeméti repülőbázison készültek fel a feladatra.

A vadászrepülőgépek a kecskeméti repülőbázison készültek fel a feladatra. A vadászrepülőgépek a kecskeméti repülőbázison készültek fel a feladatra.

Litvánia, a szállítás támogatására, a vadászrepülőgépek pedig a kecskeméti repülőbázison készültek fel a feladatra.

MAJUS 15.
Növekvő nemzetközi fegyverkereskedelem

BOMBAÜZLET

A fegyverkereskedelemben a világ vezető szerepét az Egyesült Államok, az oroszok és a kínaiak tartják. A fegyverkereskedelemben a világ vezető szerepét az Egyesült Államok, az oroszok és a kínaiak tartják.

Ország	Érték (mrd USD)
USA	100
Oroszország	40
Kína	30
Franciaország	20
UK	15
India	10
Észak-Korea	5
Észak-Kelet-Ázsia	5
Latin-Amerika	5
Észak-Kelet-Ázsia	5
Latin-Amerika	5

MAJUS 16.
Mobil, könnyen mozgatható, modern

ÓVDA A PARTOT!

A hadsereg új rakétarendszereit mutatja be. A hadsereg új rakétarendszereit mutatja be.

MAJUS 17.
Bécs elfoglalása helyett Ouda felszabadítása

JÓ DÖNTÉS VOLT?

A cikk a bécsi ostromról és a hadsereg szerepéről szól. A cikk a bécsi ostromról és a hadsereg szerepéről szól.

4 Napjainkra a nemzetközi fegyverkereskedelem becsült összértéke ismét elérte a hidegháború végén látott szintet.

38 Számos ország hadseregében újra fontos szerephez jutnak a mobil, könnyen mozgatható, modern rakétarendszerek.

48 Buda ostroma vagy a Bécs felé hátráló császáriak üldözése? Erről kellett döntenie 170 éve a komáromi haditanácsnak.

**A MAGYAR HONVÉD
MAGAZIN KÖVETKEZŐ
SZÁMA
2019. MÁJUS 17-ÉN
JELENIK MEG.**

HM ZRÍNYI
TÉRKÉPÉSZETI ÉS KOMMUNIKÁCIÓS
SZOLGÁLTATÓ KÖZHASZNÚ NONPROFIT KFT.

NAGYVILÁG

Bombaüzlet	4
Radar	12
Missziós hírek	14
Élő adásban	16

SEREGSZEMLE

Márciusban történt	20
Második felvonás	24

HADITECHNIKA

Elszállt a Tornado	30
Játszd újra, Harcos!	34
Óvd a partot!	38

HÁTORSZÁG

A bevált jóslat	42
Jó döntés volt?	48
Az ismeretlen Görgei	54
Levelek a frontról	60
Közérdekű	62

54 A szabadságharc emblemikus hadvezérének kevésbé ismert arcát mutatja be a Magyar Nemzeti Múzeum Görgei-kiállítása.

MAGYAR HONVÉD

**A Honvédelmi
Minisztérium magazinja
XXX. évfolyam 2019. 4. szám**

Kiadja a HM ZRÍNYI Térképészeti és Kommunikációs Szolgáltató Közhasznú Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság.

Felelős kiadó:

Benkóczy Zoltán
ügyvezető

Nyomtatás:

A kft. saját nyomdájában

Felelős vezető:

A kft. ügyvezetője

Szerkesztőség: 1087 Budapest,
Kerepesi út 29/B Postacím: 1440
Budapest, Pf. 22 Tel.: 459-5305,
HM: 27-913 fax: 314-2432
E-mail: magyarhonved@armedia.hu
facebook.com/MagyarHonved

Főszerkesztő:

Feith László

Szerkesztő – újságíró:

Trautmann Balázs

Tervezőszerkesztő:

Gábor Mariann

Korrektor – hírszerkesztő:

Sinka István

Régió-tudósító:

Galambos Sándor

Fotóriporterek: Dévényi Veronika,
Rácz Tünde, Tischler Zoltán, Tóth László

E havi magazinunkat

Feith László **szerkesztette**

Borítófotó: Snój Péter

ISSN: 0865-6932

Lapunk az Európai Katonai Sajtószövetség
(European Military Press Association) tagja

Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlapüzletága (1089 Bp. VIII., Orczy tér 1.), előfizethető valamennyi postán, kézbesítőknél, e-mailben: hirlapelofizetes@posta.hu, faxon: 303-3440.

További információ:

06-80-444-444

Növekvő nemzetközi fegyverkereskedelem

BOMBAÜZLET

Az Oroszország számára gyártott Mistral helikopterhordozókat végül Egyiptom kapta meg.

2013-2017 KÖZÖTT A NAGY FEGYVERRENDSZEREK KERESKEDELMÉNEK BECSÜLT ÉRTÉKE 10 SZÁZALÉKKAL NÖTT AZ AZT MEGELŐZŐ ÖTÉVES IDŐSZAKHOZ (2008-2012) KÉPEST. A LEGNAGYOBB EXPORTŐR AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK, OROSZORSZÁG, FRANCIAORSZÁG, NÉMETORSZÁG ÉS KÍNA VOLT. AZ ÁZSIAI HATALOM AZ IMPORTŐRÖK SZŰKEBB ÉLMEZŐNYÉBEN IS HELYET KÖVETELT MAGÁNAK INDIA, SZAÚD-ARÁBIA, EGYIPTOM ÉS AZ EGYESÜLT ARAB EMÍRSÉGEK MELLETT.

A német Dingo 2 páncélozott szállító járműből Katar is vásárolt.

Napjainkra a nemzetközi fegyverkereskedelem becsült összértéke ismét elérte a hidegháború végén látott szintet – fogalmaz Csiki Varga Tamás, az NKE Stratégiai Védelmi Kutatóközpontjának tudományos munkatársa „A hagyományos fegyverek nemzetközi kereskedelmének aktuális jellemzői: bővülő kereskedelem és koncentráldó termelés” című elemzésében. Ebben a Stockholmi Nemzetközi Békekutató Intézet (Stockholm International Peace Research Institute – SIPRI) adatbázisait felhasználva vázolja a támadó fegyverek kereskedelmének aktuális jellemzőit.

Ugyancsak egy francia–egyiptomi üzlet eredményeként használ az észak-afrikai ország légierije Rafale vadászbombázókat.

A támadó fegyvertípusok sorába a harckocsik, páncélozott járművek, vadászrepülőgépek, harci helikopterek, tüzérségi eszközök, hadihajók, tengeralattjárók tartoznak. Ezekon felül a SIPRI fegyverkereskedelmi adatbázisa a tengeralattjárók elleni

fegyverek, rakéták, légvédelmi rendszerek, hajtóművek (például repülőgépekhez), különböző szenzorok és felderítő műholdak forgalmát is regisztrálja. Az elemzés „nemzetközi fegyverkereskedelem” alatt mindezek adásvételét érti.

AMERIKAI FŐLÉNY

2013–2017 között 67 ország állított elő jelentős fegyverrendszereket, vagy biztosított ezekhez kapcsolódó szolgáltatásokat. Az öt legnagyobb gyártó – az Egyesült Államok,

Exportőr	Részesezés a nemzetközi fegyverkereskedelemből (százalék)		Fő exportpartnerek (részesezés az exportőr eladásából, százalék)		
	2008–2012	2013–2017	1.	2.	3.
1. Egyesült Államok	30	34	Szaúd-Arábia (18)	Egyesült Arab Emírségek (7,4)	Ausztrália (6,7)
2. Oroszország	26	22	India (35)	Kína (12)	Vietnam (10)
3. Franciaország	5,8	6,7	Egyiptom (25)	Kína (8,6)	India (8,5)
4. Németország	7,4	5,8	Dél-Korea (14)	Görögország (11)	Izrael (8,7)
5. Kína	4,6	5,7	Pakisztán (35)	Banglades (19)	Algéria (10)
6. Egyesült Királyság	3,8	4,8	Szaúd-Arábia (49)	Omán (14)	Indonézia (9,9)
7. Spanyolország	2,9	2,9	Ausztrália (34)	Törökország (14)	Szaúd-Arábia (8,3)
8. Izrael	2,1	2,9	India (49)	Azerbajdzsán (13)	Vietnam (6,3)
9. Olaszország	2,4	2,5	Egyesült Arab Emírségek (12)	Törökország (10)	Algéria (9,9)
10. Hollandia	2,1	2,1	Jordánia (15)	Indonézia (15)	Egyesült Államok (11)

A tíz legnagyobb exportőr részesezése a nemzetközi fegyverkereskedelemből és a legfontosabb partnereik.

Oroszország, Franciaország, Németország és Kína – együttesen a piac 74 százalékát fedte le ebben az időszakban. 2008–2012-höz képest az öt legjelentősebb exportőr 11 százalékkal növelte részesedését, aminek oka a bővülő amerikai, francia és kínai export volt – mutat rá a szakember.

Az Egyesült Államok az előző öt-éves ciklushoz viszonyítva nemcsak megőrizte, hanem valamelyest meg

is erősítette vezető pozícióját. Értékét tekintve az amerikai fegyverexport öt év alatt 25 százalékkal bővült, 2013–2017 között pedig 58 százalékkal volt magasabb, mint a második helyezett Oroszországé.

Az amerikai haditechnikai eszközök elsődleges célállomása a Közel-Kelet: az elmúlt öt évben a szállítmányok 49 százaléka irányult oda. A legfőbb üzleti partnerük Szaúd-Ará-

bia, ahová a fegyverexportjuk volumene az előző öt éves időszakhoz képest több mint a négyszeresére (+448 százalék) nőtt. A legszélesebb vevőkörrel szintén az Egyesült Államok rendelkezik: a nyilvánosan elérhető adatok szerint legalább 98 országba szállít fegyvereket. Washington (hasonlóan a világ számos más kormányzatához) a modern haditechnika exportját aktív külpoliti-

Thaiföld kínai gyártmányú VT-4-es harckocsikat tart hadrendben.

kai eszközként is használja: például ellensúlyozandó Kína regionális hatalmi törekvéseit, az indiai eladásai több mint ötszörösére (+557 százalék) bővültek 2013–2017 között az előző ciklushoz képest, egyben fokozódott a Vietnamba irányuló fegyverexportjuk is.

Az orosz értékesítés ugyanakkor az elmúlt öt évben relatíve csökkent 2008–2012-höz viszonyítva; ennek

oka a megrendelések teljesítésének lassabb üteme, illetve egyes vásárlók (mindenekelőtt a gazdaságilag megroppant Venezuela) kiesése volt – részletezi Csiki Varga Tamás. Oroszország összesen 47 országba szállít haditechnikai felszereléseket, míg a vizsgált időszakban a fegyverexportjuk 58 százaléka a három legjelentősebb partnerüknél – India, Kína, Vietnam – landolt.

A PÉNZ MINDENK ELŐTT

Az öt legjelentősebb európai uniós exportőr – Franciaország, Németország, az Egyesült Királyság, Spanyolország és Olaszország – együttesen a globális fegyver kivitel 23 százalékát adja, vagyis közös teljesítményük Oroszországhoz mérhető. (Az EU-tagállamok összesített fegyverexportja 27 százalék.) A francia eladások értéke 27 százalékkal bővült 2013–2017 között. Vevőköriük szintén komoly (81 ország), partnereik sorából Egyiptom emelkedett ki a vizsgált ötéves ciklusban; fegyverexportjuk 25 százaléka irányult az észak-afrikai államba, amely két, eredetileg Oroszország számára gyártott Mistral helikopterhordozót, valamint két tucat Rafale vadászepülőgépet is vásárolt Franciaországtól – olvasható az elemzésben.

Németországban komoly belpolitikai vitákat váltott ki, hogy ex-

Az Egyesült Államok a nyilvánosan elérhető adatok szerint legalább 98 országba szállít fegyvereket, így például Szingapúrba is, amely többek között F-15SG típusú repülőgépeket vásárolt az amerikaiaktól.

NAGYVILÁG

Az amerikai fegyverexport egyik csúcsterméke az F-35-ös vadászbombázó, melyet a japán légierő is rendszeresített.

portáljanak-e támadó fegyvereket konfliktusövezetekbe, a gazdasági érdekek azonban felülmúlták a morális korlátokat. 2013–2017 között a német kivitel becsült értéke így is 14 százalékkal csökkent. Ezzel szemben a brit export 37 százalékkal bővült, elsősorban a Szaúd-Arábiának és Ománnak leszállított nagyértékű vadászrepülőgépeknek köszönhetően.

Kína fegyverexportja ugyancsak nőtt az utóbbi öt évben (az értékét tekintve 38 százalékkal), az eladá-

sok pedig világosan megmutatják az ázsiai hatalom regionális és afrikai szövetségépítési szándékait. Hadi-technikai eszközeik egyébként a világ 48 országába jutnak el, míg a legfontosabb kereskedelmi partnerük továbbra is Pakisztán, mint 1991 óta mindig. Az exportőrök listáján komoly volumennövekedést láthatunk az elmúlt öt évben Izrael (+55 százalék), Dél-Korea (+56 százalék) és Törökország (+145 százalék) esetében: Izrael folyamatosan a 15

legnagyobb fegyvergyártó között szerepel, széles termékpallettájáról (rakéták, radarok és egyéb érzékelők, pilóta nélküli repülőeszközök) a világ számos térségébe exportál fegyvereket. Dél-Korea az elmúlt években jelentős mértékben fejlesztette és bővítette fegyvergyártását, míg Törökország igyekszik minél több területen ön-ellátó hadiipari kapacitásokat létrehozni, ezzel párhuzamosan pedig az elmúlt öt évben közel-keleti államok-

nak adott el növekvő mennyiségben haditechnikai eszközöket, elsősorban páncélozott járműveket – sorolja Csiki Varga Tamás, majd megjegyzi: az exportőrök oldalán jelentős koncentráció látható, a legmagasabb technológiai színvonalon ugyanis kevés szereplő képes kielégíteni a globális keresletet.

India hadereje az orosz haditechnika mellett amerikaiakat is alkalmaz, például a Boeing 737-800-asból átalakított P-8I Poseidon haditengerészeti felderítő és támadó repülőgépet.

KÖZEL-KELETI DOMINANCIA

A nemzetközi fegyverkereskedelem az importőrök oldaláról nézve kevésbé koncentrált, ezzel együtt 2013–2017 között a jelentős fegyverrendszerek 35 százalékát öt ország importálta: India, Szaúd-Arábia, Egyiptom, az Egyesült Arab Emírségek és Kína.

Ázsiában egyaránt csökkent Dél-Korea (-50 százalék) és Japán (-19 százalék) fegyverimportja az elmúlt öt évben. Ennek oka, hogy mindkét ország fejlett és jelentős hadiiparral rendelkezik, ugyanakkor például a vadászgépek vagy a légvédelmi és a rakétavédelmi rendszerek tekintetében az Egyesült Államoktól történő beszerzésre hagyatkozik. Kína esetében, értékét tekintve, 19 százalékkal csökkent a fegyverimport az előző ötéves időszakhoz képest, hiszen ők is képesek előállítani a haditechnikai

eszközök egyre szélesebb körét – egyes fejlett technológiákat azonban még mindig importálnak, egyebek mellett orosz vadászrepülőgépeket és légvédelmi rendszereket. Kína a jelentős csökkenés mellett is a világ ötödik legnagyobb fegyverimportőre – összegez a szakember.

A kontinens déli részén az indiai-pakisztáni szembenállás general fegyverkezési versenyt, így a két országot a vezető importőrök között találjuk. India beszerzéseinek értéke 24 százalékkal nőtt 2013–2017 között az előző ciklushoz képest, és bár továbbra is Oroszország a legfontosabb beszállítója, igyekszik bővíteni üzleti partnerei körét. Ennek jegyében – illetve az erősödő stratégiai partnerség következtében – az Egyesült Államokkal kötött üzleteinek értéke megötszöröződött (+557 százalék), s ugyancsak jelentősen bővült (+285 százalék) az Izraeltól vásárolt haditechnikai eszközök értéke. Pakisztán

A francia-olasz fejlesztésű, többcélú rakétahordozó FREMM fregattok marokkói zászló alatt is szolgálnak.

Szárazföldi ütőerejét német Leopard 2-esek beszerzésével fejlesztette a lengyel haderő.

ugyanakkor kénytelen volt alacsonyabbra tenni a léceket, így a globális fegyverimportnak már „csak” a 2,8 százalékát mondhatja magáénak, az előző öt éves időszak 4,9 százalékához képest. Legjelentősebb beszállítója még mindig Kína, ám miközben a tőlük érkező hadfelszerelés értéke nagyjából azonos maradt a vizsgált ciklusokat illetően, annak aránya a teljes pakisztáni fegyverimporton belül 45-ről 70 százalékra nőtt – a kapcsolat Pekinggel (egyben a függés Pekingtől) tehát erősödött – hangsúlyozza az elemző, majd hozzáteszi: 2008–2012 között az Egyesült Államok jelentős katonai segílyt adott Pakisztánnak, ám

miután a dél-ázsiai ország a tálibok ellen csak visszafogottan lépett fel, megromlott a két állam kapcsolata, s az amerikai fegyverimport 76 százalékkal csökkent a legutóbbi ciklusban.

A Közel-Keleten az elmúlt időszak konfliktusai és a fokozódó regionális hatalmi versengések éreztették hatásukat: 2013–2017 között, értékét tekintve, 103 százalékkal nőttek a térség államainak haditechnikai beszerzései, kiemelkedően Szaúd-Arábiában – ahová a Közel-Kelet fegyverimportjának 31 százaléka irányult –, továbbá Egyiptomban és az Egyesült Arab Emírségekben. Az elmúlt öt éves ciklus-

ban Szaúd-Arábia a világ második legnagyobb fegyverimportőre volt India mögött, miközben 2008–2012-höz képest 225 százalékkal fordítottak többet fegyverek vásárlására – és ezen eszközök jelentős részét a jemeni konfliktusban használják is. A hadfelszerelés döntő többsége az Egyesült Államoktól (61 százalék) és az Egyesült Királyságtól (23 százalék) származik.

LEMARADÓ EURÓPA

A globális fegyverimport 11 százalékát Európa államai adták 2013–2017 között, ami 22 százalékos

A brit Type 26 típusú fregattok az ausztrál haditengerészet színeiben a Hunter-osztályt alkotják.

Importőr	Részesezés a nemzetközi fegyverimportból (százalék)		Fő beszállítók (részesezés az exportőr eladásaiból, százalék)		
	2008–2012	2013–2017	1.	2.	3.
1. India	11	12	Oroszország (62)	Egyesült Államok (15)	Izrael (11)
2. Szaúd-Arábia	3,4	10	Egyesült Államok (61)	Egyesült Királyság (23)	Franciaország (3,6)
3. Egyiptom	1,6	4,5	Franciaország (37)	Egyesült Államok (26)	Oroszország (21)
4. Egyesült Arab Emírségek	3,2	4,4	Egyesült Államok (58)	Franciaország (13)	Olaszország (6,6)
5. Kína	5,4	4,0	Oroszország (65)	Franciaország (14)	Ukrajna (8,4)
6. Ausztrália	4,0	3,8	Egyesült Államok (61)	Spanyolország (26)	Franciaország (6,9)
7. Algéria	4,1	3,7	Oroszország (59)	Kína (15)	Németország (13)
8. Irak	1,7	3,4	Egyesült Államok (56)	Oroszország (22)	Dél-Korea (8,7)
9. Pakisztán	4,9	2,8	Kína (70)	Egyesült Államok (12)	Oroszország (5,7)
10. Indonézia	1,0	2,8	Egyesült Királyság (17)	Egyesült Államok (16)	Dél-Korea (12)

A tíz legnagyobb importőr részesezése a nemzetközi fegyverkereskedelemből és a legfontosabb beszállítók.

csökkenést jelentett, összevetve 2008–2012 adataival. A 2008-ban kezdődött gazdasági válság következtében számos ország kénytelen volt átgondolni beszerzési terveit, s

ez évekkel később is éreztette hatását.

A közelmúltban kirobbant orosz–ukrán konfliktus nyomán azonban a kontinens több állama is modern

fegyverrendszerek beszerzése mellett döntött; ezek számszerű eredménye a következő ötéves időszak kimutatásaiban lesz látható – derül ki az elemzésből.

KÍNÁTÓL VÁSÁROLT MIANMAR

Érdekes módon Mianmar (korábbi nevén Burma) kapja meg az első, sorozatgyártott, kétüléses, kínai–pakisztáni fejlesztésű JF-17B vadászbombázó repülőgépet. A március végén nyilvánosságra hozott, kínai forrásból származó fénykép szerint a JF-17 család elsősorban kiképzési feladatokra szánt változatát a mianmari légierő felségjelzésével és a 1707-es oldalszámmal látták el. A gép Kínában, a Csengdu állami repülőgépgyárban készült. Mianmar egyébként már rendszeresítette a kínai–pakisztáni típus másik variánsát: a 2015 márciusában megrendelt JF-17M (JF-17 Block 2) vadászbombázók 2018 végén kerültek a délkelet-ázsiai ország légierőjének kötelékébe.

Bmpd.com

LÉZERFEGYVER A ROMBOLÓN

Az amerikai haditengerészet hamarosan megkezdí a hadihajón is alkalmazható HELIOS lézerfegyver tesztelését egy Arleigh Burke Flight IIA osztályú, irányított rakétákkal felszerelt romboló fedélzetén. A 60 kilowatt teljesítményű rendszer komoly előrelépést jelent a USS PONCE előretolt bázishajón öt éve rendszerben lévő 20 kilowattos kísérleti lézerfegyveréhez képest. Az utóbbit elsősorban a gyors motorcsónakok, helikopterek és drónok ellen lehet alkalmazni. A HELIOS esetében mindenekelőtt azt vizsgálják majd, hogy miképp lehet integrálni azt a hajó saját, AEGIS harcászati rendszerébe, legyen szó tengeri vagy légi célok elleni támadásról.

USNI

IRÁNY EURÓPA!

2020-ban érkeznek Európába az amerikai hadsereg legújabb láncfegyveres páncélozott szállító járművei. A régi, még a vietnami háború idejéből ismert M113-ast felváltó AMPV alapja az M2 Bradley lövészpáncélos. A komoly átalakításon átesett, torony nélküli járművek sokkal nagyobb védelmet nyújtanak utasaiknak, mint a könnyű M113-asok. A hadsereg 2017-ben 131-et, 2018-ban pedig 197-et vásárolt az AMPV-ből; ezek egyik fele az Egyesült Államokban marad, míg a másik fele a NATO keleti szárnyának megerősítése érdekében Európába kerül, a csapat szállító mellett sebesültmentő, parancsnoki, önjáró aknavető és magasabb szintű egészségügyi ellátó változatban. Az AMPV-k adják majd az amerikai hadsereg egy-egy gépesített dandárja járműállományának egyharmadát.

Army Times

HADRENDEN AZ INDIAI CHINOOK

Március végén hivatalosan is hadrendbe álltak az indiai légierő új, nagy teherbírású, CH-47F Chinook típusú kéthajtóműves teherszállító helikopterei. Az ünnepélyes átadásra az első négy gépnek otthont adó Chandigarh légibázison került sor. Nem véletlenül telepítették a mintegy 11 tonna teherbírású forgószárnyasokat a pakisztáni határhoz aránylag közel: elsősorban a két ország közötti folyamatos feszültség forrását jelentő kasmíri terület védelmét igyekeznek majd erősíteni a magashegyi viszonyok között is kiválóan teljesítő gépekkel, melyekből összesen tizenötöt rendeltek 2015 szeptemberében, 22 darab AH-64E Guardian harci helikopterrel együtt. Az első négy CH-47F-et idén februárban, hajójával szállították át Indiába.

Scramble

ALTAY: EXPORTSIKER ELŐTT?

Sajtóértesülések szerint török közepes harckocsikat vásárolhat a komoly külső fenyegetésekkel szembenező, egyúttal blokáddal sújtott apró, de gazdag közel-keleti ország, Katar. Ali İhsan Yavuz, a török kormánypárt elnökhelyettese bejelentette, hogy összesen száz új gyártású Altay-ról lehet szó, melyből negyvenre már megrendelés is érkezett; ezeket 2021-ig kell leszállítani Katar számára. A 65 tonnás harckész tömegű, 120 milliméter űrméretű, 55-ös kaliberhosszú, simacsövű ágyúval felszerelt lánctalpasokat a katari–török BMC vegyesvállalat építi, amely már jelenleg is teljesít egy megrendelést: a török hadsereg részére gyárt 250 példányt ebből a harcjárműből. A cég bejelentette: a szükséges tesztek elvégzése miatt hamarosan több Altay-t küld Katarba.

Jane's

KÉSÉSBEN A NÉMET FREGATTPROGRAM

2019 decembere helyett leghamarabb 2020 márciusában születhet döntés a német haditengerészet új, MKS 180 osztályú, többfeladatu fregattjainak ügyében. A tét nem kicsi: négy hajóegységet kellene legyártania a leendő győztesnek. Az üzlet eredetileg négy milliárd euróról szólt, de a szakértők szerint most már minimum ötmilliárdos költséggel lehet számolni. A német flotta majdani zászlóshajóját adó, nehezen felderíthető kialakítású, légi, vízfelszíni és víz alatti célok ellen egyaránt bevethető MKS 180 osztály példányaira vonatkozó megrendelésért a kieli német hajógyár és a TKMS, illetve a holland Damen hajógyár és a Blohm und Voss csapatai versenyeznek.

Defense-Aerospace.com

**ÚJ RANGIDŐS ▶
AFGANISZTÁNBAN**

A külszolgálatban nyújtott teljesítményük elismeréseként ünnepélyes keretek között vehették át a NATO-medált az afganisztáni hadszíntéren, a NATO Eltökélt Támogatás Művelet Északi Kiképző, Tanácsadó és Támogató Parancsnokság állományába tartozó katonák. Ezzel egy időben, a műveleti területen szolgálatot teljesítő kontingensparancsnokok és vezetők jelenlétében megtörtént a rangidős nemzeti képviselő feladatainak átadás-átvétele is. A távozó Dóra László alezredes köszönetét fejezte ki a jelenlevőknek az elvégzett munkájukért. Március 8-tól Boldizsár Gábor ezredes látja el az Afganisztánban szolgálatot teljesítő magyar katonák rangidősi feladatait.

Kép és szöveg: MH NTE

**KOSZOVÓI ▶
KAPCSOLATOK**

Mindennapi kapcsolattartás a járás politikai, rendvédelmi, vallási, közeleti és oktatási intézményeivel, illetve a lakossággal – ez az Egyesített Balkáni Hadszíntéren a magyar kontingens állományában szolgálatot teljesítő Összekötő- és Megfigyelő Csoport (Liaison and Monitoring Team – LMT) kiemelt feladata. Tevékenységük a KFOR békefenntartó misszióban legalább olyan súlyú, mint a harcászati alegységeké, hozzájárulnak a műveleti célok megtervezéséhez és a KFOR-parancsnok döntéseit is elősegítik. Rendszeresen találkoznak Podujevo rendőrfőnökével is, aki a járás közbiztonságáról és a veszélyesnek ítélt eseményekről ad tájékoztatást.

Kép és szöveg: Kozák Piroska százados

**MEDÁLÁTADÓ ▶
ÜNNEPSÉG**

Missziójuk végéhez közeledve a „NATO Balkán Medál” nevű kitüntetést vehették át az Egyesített Balkáni Hadszíntéren elvégzett szolgálatuk elismeréseként az MH KFOR Kontingens 19. váltásának katonái a Novo Seló-i táborban. Az ünnepségen Lorenzo D’Addario vezérőrnagy, a KFOR parancsnoka a KFOR Harcászati Tartalék Zászlóalj állományának mondott beszédében a misszió jelentőségét és a magyar katonák szerepét méltatta. A tábornok mellett magyar részről Somlai-Kiss András alezredes, nemzeti rangidős, Kovács Attila alezredes, a Novo Seló-i tábor parancsnoka, valamint Legoza Bálint alezredes, kontingensparancsnok adta át a medálokat.

Kép és szöveg: Kozák Piroska százados

Toldi Miklós – nevéhez híven – erős ember, s bár nem fűzik rokon szálak a legendás vitézhez, de katonai pályafutása és számos sporteredménye említésre méltó. Az MH 43. Nagysándor József Híradó- és Vezetéstámogató Ezred katonája az EUFOR 22. váltásában a többnemzeti zászlóalj törzset erősíti híradó-informatikai területen, emellett Szarajevóban rendre kitűnően teljesít minden erőpróbán. Legutóbb a crossfit versenyen szerezte meg a nemzetközi kategória első helyezését, ahol a résztvevőkre 30 perc alatt 2000 méter evezés (evezőpadon), 30 húzózkodás, 30 négyütemű fekvőtámasz, 30 tapsolós fekvőtámasz, 30 súlylökés guggolásból és 900 méter futás várt.

Asztalos Sándor főtörzsszázlós

Fotó: Toldi Miklós archívuma

◀ A LEGERŐSEBB KATONA

◀ EMLÉKFUTÁS SZARAJEVÓBAN

A kitagadott katonák nemzeti emléknapja alkalmából szervezett futást az EUFOR kötelékében szolgáló lengyel kontingens a Butmir táborban. Bár 1945 tavaszán Európában véget ért a második világháború, a lengyel katonák és ellenállók ezrei nem fejezték be a harcot; a függetlenségi földalatti mozgalom folytatta a küzdelmet a szovjetek és a kommunizmus ellen; összességében több mint félmillióan tartoztak a „kitagadott katonák” közösségéhez. Az emlékükre rendezett eseményen a résztvevők Jaroslaw Bondalski alezredes, lengyel kontingensparancsnok beszédét követően startoltak el.

Kaszanyi Sándor alez.; fotó: do.wp.mil.pl

◀ MEGKEZDTÉK A SZOLGÁLATOT

Megtörtént az átadás-átvétel az MH EUFOR Kontingens 22. és 23. váltása között. Az ünnepségen Horváth Gábor dandártábornok, az EUFOR-parancsnokság törzsfőnöke megköszönte a 22. váltás áldozatos munkáját, egyúttal eredményes szolgálatot kívánt az új kontingens katonáinak. A ceremónia keretében az MH 43. Nagysándor József Híradó- és Vezetéstámogató Ezred zászlójának helyére az MH 12. Arrabona Légvédelmi Rakétaezred zászlója került. A 23. váltás egy fogadásbiztosító részleggel kezdi meg fél éves szolgálatát, miközben a kontingens nagyobb része hazai területen lát el készenléti szolgálatot.

Jely Gusztáv őrnagy

Fotó: Czár Krisztián őrmester

Terrortámadás Új-Zélandon

ÉLŐ ADÁSBAN

AZ 50 HALÁLOS ÁLDOZATTAL JÁRÓ, EGYÉRTELMEŰEN ISZLÁMELLENES INDÍTTATÁSBÓL ELKÖVETETT ÚJ-ZÉLANDI TERRORAKCIÓT A MERÉNYLŐ, BRENTON TARRANT ÚGY ÉPÍTETTE FEL, HOGY A LEHETŐ LEGNAGYOBB PUBLICITÁST KAPJA. ENNEK FONTOS RÉSZE VOLT A TÁMADÁS ÉLŐ INTERNETES KÖZVETÍTÉSE IS.

Az ausztrál származású, Új-Zélandon élő, 28 éves Brenton Tarrant 2019. március 15-én a 440 ezer lakosú Christchurch városában brutális terrortámadást hajtott végre a helyi muszlim közösség ellen. Először az Al Núr mecsetben ölt meg 42 embert, majd autóval áthajtott a közeli Linwood mecsetbe, és ott további hét emberrel végzett. A sebesültek száma 51 volt (egy ember azonban időközben a kórházban meghalt). A támadás során Tarrant átalakított félautoma-

ta fegyvereket használt, így azokkal sorozatot is tudott löni. A merényletet követően néhány nappal az új-zélandi kormány be is jelentette, hogy néhány kivétellel betiltja az ilyen eszközöket, valamint a külső, cserélhető tárral gyártott puskák birtoklását, vásárlását és használatát. Emellett fegyver-visszavásárlási program is indult – írja „Az új-zélandi muszlimellenes terrortámadás és tanulságai” című elemzésében a három szerző, Tálás Péter, Rácz András és Ambrus Andrea.

ALAPOSAN FELKÉSZÜLT

A rendelkezésre álló információk szerint Tarrant a támadásra közel két éven át készült; ezalatt mindvégig el tudta kerülni, hogy a hatóságok látókörébe kerüljön. Alapos tervet készített, többször felmérte mindkét mecsetet, fegyvereket vásárolt, sőt, még egy európai körutazásra is elment, hogy különböző történelmi helyszíneket bejárva ihletet merítsen a muszlimok elleni küzdelem sikere-

A merényletnek az 50 halálos áldozaton túl számos sérültje is volt.

A fegyveren a muszlimok elleni harc fontosnak ítélt történelmi szereplőinek és helyszíneinek nevei szerepeltek.

sokak számára a menekülés esélyét jelentette. Tarrant emellett kétszer is ellenállásba ütközött. Először az ötvenéves, pakisztáni származású Najím Rasid megpróbálta kicsavarni a fegyvert a merénylő kezéből, ám őt a terrorista agyonlőtte. Másodjára az Afganisztánból érkezett, 48 éves Abdul Aziz szegült ellen: más lehetőség híján hozzávágott egy

A mézárást Tarrant mindvégig előben szándékozott közvetíteni az interneten. Noha az adás az első merénylet után megszakadt, a 17 perces videó példátlan „karriert” futott be a világhálón: a történeteket követő első 24 órában csak a Facebook közösségi oldal másfélmillió alkalommal távolította el a felvételt saját platformjáról, de az ennek ellenére terjed tovább. A támadó célja ezzel deklaráltan az volt, hogy másokat is saját példája követésére buzdítson.

Az akció előtt kilenc perccel Tarrant több mint harminc helyre elküldte a már említett 74 oldalas manifesztumát (többek között az új-zélandi miniszterelnöki hivatalba, számos médiához és a rendőrségre is), azonban a hatóságok nem tudtak mit kezdeni azzal, mert az email nem tartalmazott konkrétumot. Így aztán – mivel előzetesen nem rendeltek el riasztást vagy magasabb készenléti szintet – végül 36 percben tellett, mire az első rendőrök a merénylet helyszínére értek. Ez különösen annak fényében rossz teljesítmény, hogy a 2017-es londoni terrorakciók idején a hatóságok jellemzően 8–10 percen belül semlegesítették a támadókat, és megkezdődhetett a sérültek ellátása – mutatnak rá a szakemberek.

Tarrant megpróbált ugyan menekülni, miután a rendőrség üldözőbe vette, de elfogásakor nem tanúsított ellenállást. Érzékelhetően az volt a szándéka, hogy élve kerüljön a hatóságok kezére.

Ezután kétszer is elutasította a kirendelt védőt, mert saját magát kívánja védeni a bíróságon; mindez azt valószínűsíti, hogy a pert is igyekszik majd felhasználni nézetei terjesztésére.

Tarrant az interneten élőben közvetítette akcióját.

iből. Emellett egy hosszú, 74 oldalas politikai manifesztumot is készített „The Great Replacement” címmel, melyet a 4chan internetes fórumon tett közzé a támadás előtti este.

Számos szerencsés körülmény is szerepet játszott abban, hogy a merényletnek nem lett több áldozata. Tarrant az első támadást félbeszakította, a közelben parkoló kocsijához gyalogolt, fegyvert cserélt, majd visszament a mecsetbe folytatni a gyilkolást. Ez a néhány percnnyi szünet

bankkártyaolvasót, majd – miután sikerült elkerülnie a rá leadott lövéseket – a támadó korábban eldobott fegyverét Tarrant kocsija felé hajlítva betörte annak szélvédőjét. A törött szélvédő később a rendőrök számára megkönnyítette az elkövető autójának azonosítását – idézik fel a történeteket a szerzők, majd hozzátesszik: a két férfi hőies ellenállása minden bizonnyal számos életet mentett meg, s nélkülük a támadás még több áldozattal járt volna.

Az első rendőri egységek a
mészárlás kezdete után 36 perccel
érkeztek a helyszínre.

GLOBÁLIS HATÁS

Az elmúlt években egyre több a muszlimok ellen elkövetett támadás, de az új-zélandi merénylethez képest jelentősen kevesebb halálos áldozatot követelő esetekről beszélhetünk. Az eddigi legsúlyosabb ilyen akciót 2017 januárjában, a kanadai Quebec városában követték el. Egy fegyveres támadó, Alexandre Bissonnette az imára gyülekező tömegbe lőtt az iszlám kulturális központ mecsetjénél; a támadás során hat ember veszítette életét. Az elkövetőnek voltak ugyan mentális problémái, de nem vallotta magát sem terroristának, sem iszlamofóbnak – olvasható az elemzésben.

Egyébként több nyugat-európai országban megfigyelhető tendencia, hogy a muszlimok elleni verbális és fizikai atrocitások száma emelkedett, míg a célpontokat elemezve

megállapítható: a leggyakoribbak – logikus módon – a mecsetekben és azok közvetlen környékén elkövetett támadások. Ezzel együtt léptékében, az áldozatok számában és a globális médiavisszhang tekintetében az új-zélandi eseménysorozat egyedülálló.

A christchurchi merénylet is rávilágított, hogy a terroristák felismerték: specifikusan muszlimokat gyilkol-

ni úgy tudnak a legbiztosabban, ha olyan intézményeket vesznek célba, ahol lényegében kizárólag e vallási közösség tagjai lesznek az áldozatok. Az eddigi támadások jellemzően mecseteket értek, de a jövőben nem zárható ki a madraszák (iszlám vallásos iskolák) elleni akciók sem, annál is inkább, mert azok jellemzően kevesebb védelmet, illetve figyelmet élveznek a hatóságok részéről – prognosztizálnak a szerzők, akik szerint a merénylet talán legaggasztóbb vonása az, hogy tudatosan a globális hatás elérésének céljával követték el. Az esemény médiavisszhangját tekintve mostanra megállapítható: ez valószínűleg sikerült is. Ha pedig a támadás bosszúból elkövetett akciókra sarkall radikális iszlamistákat a világ más részein, akkor sajnos azt kell mondani, Tarrant alapvetően elérte, amit akart.

Tarrant elfogásának pillanata.

A lezárt utcában a hatóság emberei vigyáznak a meneküléshez használt autóra.

A merénylő az iszlámmal szembeni globális harc részének tekinti magát, s másokat is a küzdelembe történő bekapcsolódásra igyekezett motiválni. A nyugati sajtóban megjelent hírek szerint a mézárás elkövetése előtt néhány hónappal, 2018 őszén európai körútra indult. Azt tervezte, hogy felkeresi az összes olyan helyszínt, ahol az oszmán, illetve más muszlim erők valaha jelentősebb vereséget szenvedtek. Tarrant hazánkban is járt, ennek részleteit jelenleg a magyar hatóságok vizsgálják, együttműködve más országok bűnüldöző szerveivel. A támadásnál használt fegyvereire pedig az iszlám elleni történelmi küzdelemben szerinte jelentős szerepet betöltött személyek és helyszínek neveit írta rá.

A NORVÉG PÉLDAKÉP

Tarrantot azonban nemcsak a történelmi példák, hanem a kortárs elődök is vonzották. Sokatmondó, hogy a fegyverén Alexandre Bissonette, a quebeci lövöldöző nevét is feltüntette, manifestumában pedig egyértelműen Anders Breiviket nevezte legfontosabb példaképének.

Mint ismert, Anders Behring Breivik 2011. július 22-én először gépkocsiba rejtett, házi készítésű bombát robbantott a norvég főváros, Oslo kormányzati negyedében, melynek következtében nyolcan meghaltak, több mint kétszázan pedig megsebesültek. Alig másfél órával később pedig a norvég fővárostól 40 kilométerre fekvő Utøya szigeten, a kormányzó Munkáspárt ifjúsági táborában 69 embert lőtt agyon, s további hatvanhatot megsebesített.

Az elemzést jegyző három szakember szerint Tarrant mintakövető magatartását több tény is mutatja. Ezek sorába tartozik az interneten közzétett 74 oldalas kiáltványa, amelyben többször is hivatkozik Breivikre, ráadásul a nyomozás eddigi adatai szerint feltételezhető, hogy Tarrant – a norvég merénylőhöz hasonlóan – gépkocsiba rejtett bombát is készített. Mindezekon túl, többek szerint a bíróság előtti első szereplésével is Breivik példáját

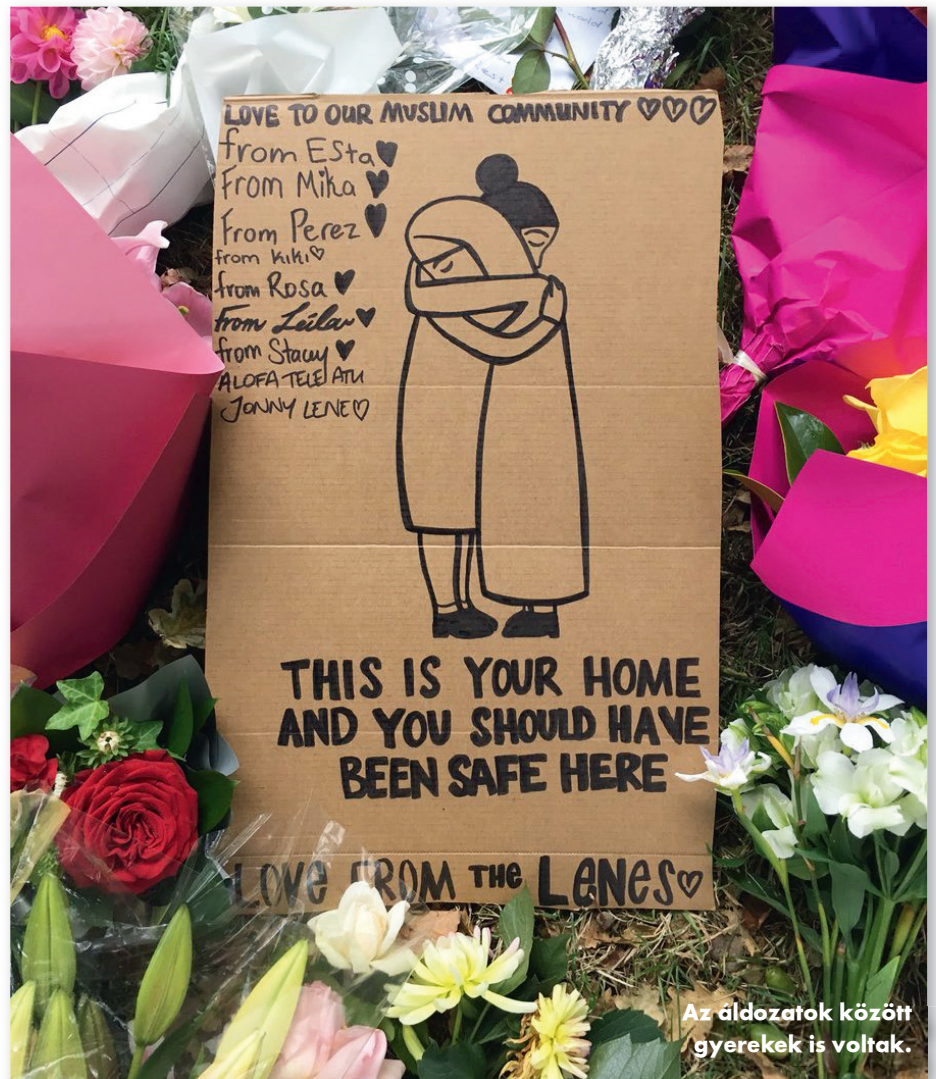

Új-Zéland történetének legsúlyosabb terrorakciója volt a christchurch-i mézárás.

igyekezett követni; mosolyogva jelent meg a tárgyalóteremben és nem kért védőügyvédet. Ugyanakkor valószínűleg az új-zélandi hatóságok igyekeznek majd minden rendelkezésükre álló eszközzel korlátozni, hogy Tarrant a nézetei propagálására használhassa a bírósági tárgyalását.

„The Great Replacement” című manifestumában a merénylő egy szimbolikus és szélsőjobbos összeesküvéseleméletet, illetve rasziszta újpogány ideológiát fejt ki,

amelynek legfőbb célja a dzsiháddizmussal szembeni harc. Jóllehet Brenton Tarrant valószínűleg magányos elkövetőként marad meg a köztudatban, számos tanulmány arra hívja fel a figyelmet, hogy a christchurchi támadás a szélsőjobb-oldali, fehér, újnacionalista terrorizmus utóbbi években veszélyesen növekvő aktivitást mutató trendjéhez kapcsolható – von mérleget elemzése végén Tóth Péter, Rácz András és Ambrus Andrea.

Az áldozatok között gyerekek is voltak.

NEMZETKÖZI FELKÉSZÜLÉS SZENTESÉN

Folytatták a felkészülést a Visegrádi Négyek Európai Unió Harccsoport (V4 EU BG) magyar vezetésű műszaki, nemkietikus modulelemei a Blazing Lance 2019 gyakorlat keretében, Szentesen, az MH 37. II. Rákóczi Ferenc Műszaki Ezred bázisán. A V4-ek 2019 második félévében közös kérszenlétet adnak az Európai Unió harccsoport-rendszerében. Tavaly, a gyakorlat első fázisában a törzselemek felkészítése zajlott, ezúttal pedig a végrehajtó állomány alegység szintű kiképzése és minősítése volt a cél. A Magyar Honvédség Parancsnoksága által szervezett, 170 fős gyakorláson a magyar katonák mellett cseh, lengyel és szlovák kisaegységek is részt vettek.

Kép és szöveg: Csordásné Nehéz Zsuzsanna százados

LOGISZTIKAI GYAKORLAT

Immár 16. alkalommal rendezték meg a FOURLOG elnevezésű logisztikai gyakorlatot. A nagy hagyományokkal rendelkező eseményt 37 osztrák, cseh, szerb és magyar hallgató, valamint 12 tiszt részvételével több helyszínen bonyolították le. A kiképzés második szakaszában a Nemzeti Közszoigálati Egyetem Hungária körúti campusán a többnemzeti munkacsoportokba beosztott résztvevők logisztikai szakfeladatokat terveztek és oldottak meg, az elsajátított ismereteket pedig Csehországban, a rendezvényt záró komplex gyakorlati foglalkozáson alkalmazhatták.

Tasi Tibor; fotó: Galambos Sándor

KÖZÖS JÁRŐRKUTYÁS KIKÉPZÉS

Közös kiképzést tartottak a Készenléti Rendőrség és a Magyar Honvédség járőr-kutyás alegységei az MH Pápa Bázisrepülőtéren. A tapasztalatcsere, a kutyás szakmai munka összehangolása és a legfrissebb gyakorlati ismeretek átadása mellett a felkészítés során új kihívások elé állították az ebeket. Az első napon fegyvelmező és őrző-védő feladatokat hajtottak végre változatos körülmények között. A második napon egy bokorban megbúvó személyt, majd egy repülőgép-fedezék tetejéről lövöldöző fegyverest kellett ártalmatlanítani, de épületen belüli keresést és elfogást is gyakoroltak a kiképzés résztvevői.

Kép és szöveg: Gyegyinszky Andor főhadnagy

SZÉLKAHAS HADMŰVELET

Különös riasztást kaptak az MH 86. Szolnok Helikopterbázis szakemberei: a járszági megyeszékhely református templomát díszítő kakas – a nagy szél és a tartóelemek előregedése miatt – ledőlt a torony tetejéről. Lázár Tibor Zoltán őrnagy, Pivovárnyik Attila őrnagy, Fehér Zsolt zászlós, Varga Gábor zászlós és Gázsó Krisztián törzsőrmester tapasztalt alpinistaként oldották meg a szakmai kihívást. A kupola belsejében rögzítést építettek a kötelek számára, s a tető kivágásával jutottak ki a toronyból. Ezután létrát helyeztek a külső homlokzatra, majd a közel negyven méteres magasságban levágták a villámhárítót és a kakast, amelyet aztán kötélpályán engedtek le.

Kép és szöveg: MH 86. SZHB

LÁTOGATÁS A KÜLÖNLEGESEKNÉL

Csapatlátogatáson jártak az MH 2. vitéz Bertalan Árpád Különleges Rendeltetésű Dandárnál a Nemzeti Közszerződési Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Kara katonai felsővezető szakirányú továbbképzési szakának hallgatói. Sándor Tamás dandártábornok, a katonai szervezet parancsnoka segítségével a hallgatók megismerhették a különleges erők feladatrendszerét, történetét, a dandár és jogelődjeinek eredményeit, továbbá az alakulatra váró kihívásokat. A prezentáció után a látogatók épületharcászati bemutatót tekinthettek meg, illetve szemrevételezhették a dandár speciális fegyvereit, haditechnikai eszközeit is.

Kép és szöveg: Csajbók József főhadnagy

TARTALÉKOSOK A ROMVÁROSBAN

Az épületharcászat szakmai fortélyait gyakorolták az MH 6. Sipos Gyula Területvédelmi Ezred állományába tartozó önkéntes területvédelmi tartalékosok Újdörögden. Az alapfelkészítésen átesett közel negyven önkéntes területvédelmi tartalékos elsajátíthatta a Romvárosban, hogy miként kell az épületekben szakszerűen mozogni, biztosítani és felderíteni. „Ismeretbővítő felkészítésnek is nevezhetjük ezt a gyakorlást, mivel az önkéntes területvédelmi tartalékosok alapfeladata az épületek őrzése, védelme. Ezért akartuk kibővíteni a tudásukat egy ilyen jellegű foglalkozással” – mondta Schucha Ádám százados, az MH 6. Sipos Gyula Területvédelmi Ezred 31. zászlóaljának megbízott törzsfőnöke.

Kép és szöveg: Kálmánfi Gábor

PÉLDAÉRTÉKŰ EGYÜTTMŰKÖDÉS

Lengyelországgal teljes mértékben azonosan gondolkodunk – mondta Benkő Tibor honvédelmi miniszter a Mariusz Blaszczak lengyel védelmi miniszterrel folytatott tárgyalásokat követő közös sajtótájékoztatón. A magyar tárcavezető rámutatott, hogy a megbeszéléseken a két ország gyakorlatilag minden védelmi és biztonsági kérdésben egyetértett, így az illegális migráció, illetve a keleti és a déli fenyegetettség kihívásait illetően is. A közös feladatok végrehajtásából, a visegrádi négyek együttműködéséből, valamint a NATO-küldetésekből is kivesszük a részünket. Jól példázza ezt a balti légtér védelme, amelyet jelenleg Lengyelország lát el, s tőlük Magyarország veszi át a feladatot.

Révész Béla; fotó: Dévényi Veronika

HADTÖRTÉNETI KINCSTÁR

Hadtörténeti Kincstár címmel nyílt időszakos kiállítás a HM Hadtörténeti Intézet és Múzeumban (HM HIM). Az intézmény elmúlt száz évéből válogatott műtárgyak és dokumentumok tárlatát Németh Szilárd, a Honvédelmi Minisztérium parlamenti államtitkára, miniszterhelyettes, valamint dr. Cseri Miklós, a szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum főigazgatója nyitotta meg. A miniszterhelyettes beszédében emlékeztetett arra, hogy a HM HIM nemrég ünnepelte megalakulásának századik évfordulóját, s bár egy évszázad alatt folyamatosan változik és alakul a gyűjtemény, a cél – miszerint a nagyközönség megismerkedhesen ezekkel a múzeumi kincsekkel – nem változott.

Snoj Péter; fotó: Tóth László

NEGYVEN ÉV A KULTÚRA SZOLGÁLATÁBAN

A Honvéd Kulturális Központ, a Stefánia neve fogalommal és védjeggyé vált – fogalmazott Szabó István az intézmény fennállásának 40. évfordulója alkalmából megrendezett gálán. A honvédelmi államtitkár a rendezvényt megnyitó beszédében elmondta: a Honvéd Kulturális Központ Budapest helyőrség közművelődési tevékenységének színtere, számos kulturális és társadalmi szervezet működésének bázisa, biztosítva ezzel egyének és közösségek művelődését, minőségi szórakozását, fejlődését. Az évforduló kapcsán az MH vitéz Szurmay Sándor Budapesti Helyőrség Dandár szervezeti elemeként működő Kulturális és Rekreációs Igazgatóság ünnepségsorozatot tervez, méltón bemutatva a központ elmúlt négy évtizedét.

Faragó Fanny; fotó: Rácz Tünde

120 ÉVES A HONVÉDKÓRHÁZ

A Honvédkórház méltán az ország egyik legfontosabb, s legkiemeltebb szerepben lévő intézménye – mondta Kádár Pál, a Honvédelmi Minisztérium közigazgatási államtitkára az MH Egészségügyi Központ – Honvédkórház fennállásának 120. évfordulója alkalmából tartott ünnepi állománygyűlésen. Az államtitkár hangsúlyozta, hogy megalakulása óta a szakmaiság, a magas színvonalú munka jellemezte az intézményt és dolgozóit, akiket köszönet illet ezért. A kórházban meglévő szaktudásra támaszkodik a Magyar Honvédség védelem-egészségügyi rendszere, a központ biztosítja az összes katonaegészségügyi képességet, s látja el a teljes hadseregére kiterjedő feladatait, ugyanakkor a szövetségi rendszeren belül is pótolhatatlan.

Nyulas Szabolcs; fotó: Dévényi Veronika

PARANCSNOKI ORSZÁGJÁRÁS

A Magyar Honvédség debreceni és nyírteleki szervezeti egységeit kereste fel Korom Ferenc altábornagy, a Magyar Honvédség parancsnoka. A látogatás része volt annak a programsorozatnak, amely során az MH Parancsnokság vezető állománya végigjárja az alárendelt szervezeteket, hogy az előjárókkal olyan helyőrségek katonái is találkozzanak, akiknek erre kevésbé adódott lehetőségük. Korom Ferenc altábornagy állománygyűlés keretében beszélt a Magyar Honvédség előtt álló jelentős strukturális és minőségi fejlesztésekről, a hadművelleti, a személyügyi-katonai igazgatási, a toborzási, a haderő-fejlesztési és a szervezeti korszerűsítési területen végrehajtandó feladatokról.

Antal Ferenc; fotó: Rácz Tünde

ERŐSÖDŐ MAGYAR–NÉMET KAPCSOLATOK

A légierő tekintetében meglévő magyar–német kapcsolatok új szintre emeléséről szóló megállapodás után pár héttel szándéknyilatkozat aláírására került sor a két nemzet szárazföldi képességeinek terén történő kooperációról is. Az együttműködés a közeljövőben érkező német Leopard 2A7+ harckocsik és a PzH 2000 önjáró tüzérségi eszközök leendő magyar személyzeteinek kiképzését is segíti majd. A dokumentumot – Böröndi Gábor altábornagy, a Magyar Honvédség parancsnokának helyettese és Volkmar Wenzel, a Német Szövetségi Köztársaság budapesti nagykövete jelenlétében – Takács Attila dandártábornok, a Magyar Honvédség Parancsnokságának szárazföldi haderőnemi szemléelője, illetve Jörg Vollmer altábornagy, a Német Szárazföldi Erők parancsnoka látta el kézjegyével.

Snoj Péter; fotó: Szabó Lajos zászlós

Felkészültek a balti légtér védelmére

MÁSODIK FELVONÁS

ÉSZTORSZÁG, LETTORSZÁG ÉS LITVÁNIA LÉGTERÉNEK VÉDELMÉT IS ELLÁTJÁK MÁJUSTÓL NÉGY HÓNAPIG A MAGYAR HONVÉDSÉG VADÁSZGÉPEI. NÉGY GRIPEN ÉS MINTEGY SZÁZ KATONA KECSKEMÉTRŐL LITVÁNIÁBA, A SIAULIAI TÁMASZPONTRA TELEPÜL ÁT, AHOL JELENLEG A LENGYEL VADÁSZPILOTÁK ADJÁK A KÉSZENLÉTI SZOLGÁLATOT. MAGYARORSZÁG LÉGIEREJE MÁSODIK ALKALOMMAL VESZ RÉSZT A BALTIKUMI LÉGTÉRRENDÉSZETI MISSZIÓBAN.

Hazánk és Szlovénia légtérének védelme mellett négy hónapig – ottani idő szerint május elsején kilenc órától, szeptember másodikán kilenc óráig – a három balti ország légtérbiztonságáért is a Magyar Honvédség légiereje felel majd. Észtország, Lettország és Litvánia ugyanis nem rendelkezik a feladat végrehajtására alkalmas harci

repülőgépekkel, ezért az észak-atlanti szövetséghez történt 2004. áprilisi csatlakozásuk óta légtérük védelmét – rotációs alapon – más NATO-tagországok látják el; elsőként a belga légierő gépei települtek a Baltikumba.

Jelenleg lengyel vadászpiloták járőröznek a térségben, tőlük veszik majd át a feladatot az MH 59. Szentgyörgyi Dezső Repülőbázis Gripen-

jei. Négy vadászgép és mintegy száz katona a tervek szerint április végén települ át Litvániába. Lesznek azonban olyan gyakorlatok a régióban, amelyeken a magyar légierő is részt vesz – ilyenkor a tervek szerint hat JAS-39-esünk állomásozik majd a Baltikumban.

A vadászgépek és az üzemeltetésükért felelős kiszolgáló állomány

Litvániában, a siauliai támaszponton, a vadászirányítók pedig a Karmelavában lévő vezetési ponton látják majd el a készenléti szolgálatot. A NATO Egyesített Légi Hadműveleti Központ (Combined Air Operations Centre – CAOC) északi területekért felelős bázisán, a németországi Uedem városában pedig egy magyar összekötő tiszt fog dolgozni.

– A siauliai repülőtér korábban egy szovjet légibázis volt, amit a balti államok önállóvá válását követően, a NATO anyagi támogatásával, folyamatosan korszerűsítenek. Az elmúlt időszakban két alkalommal jártunk helyszíni feladatpontosításon, amikor is azt láttuk, hogy jelenleg már az állóhelyek, a torony és a kifutópálya vészhelyzeti fékezőrendszerének felújítása zajlik. Mindezeket túl, ugyancsak építettek egy második fegyvertároló hangárt. Ezek a folyamatban lévő fejlesztések azonban a harcászati feladataink teljesítését nem fogják befolyásolni, hiszen repülőgépeinket most is azokban a hangárokból tároljuk majd, mint 2015-ben. A szolgálat ellátására ugyanazt az épületet jelölték ki szá-

munkra, s a szállásunk helyszíne is a négy évvel ezelőtti lesz – idézte fel a Litvániában tapasztaltakat Ugrik Csaba dandártábornok, a kecskeméti repülőbázis parancsnoka.

Az áttelepüléshez szükséges speciális konténerek már négy évvel ezelőtt, az akkori baltikumi légtérrendészeti misszió alkalmával a kecskeméti bázis raktári nyilvántartásába kerültek, ami jelentős mértékben megkönnyítette a küldetés logisztikai hátterének biztosítására történő felkészülést.

– Mintegy húsz konténerre lesz szükségünk, melyeket a repülőbázis

szakembereinek felügyelete mellett a katonai közlekedési központ munkatársai közúton fognak kiszállítani. A ki- és a hazatelepülés alkalmával a légierő Airbus A319-esét is igénybe vesszük, a három balti ország pedig nyolcfordulónyi szállítórepülő-kapacitást biztosít számunkra a speciális konténerekbe nem tehető ömlesztett és a raklapokon lévő anyagok kijuttatására. Azért kell ilyen sok mindent magunkkal vinnünk, mert a készenléti szolgálat ellátásához nélkülözhetetlen berendezéseknek és eszközöknek csak egy részét kapjuk

meg a fogadó országtól. A feladat teljesítéséhez azonban szükségünk lesz például egy, az ottani vezetési ponttal összekapcsolható hadműveleti központra, saját mozgó laboratóriumra az üzemanyag bevizsgálásához, egy konténerbe épített speciális, váltóáramot és hidraulikanyomást biztosító konténerre és a biztonság

kedvéért egy tartálykocsira is. Ezen felül személyautót és mikrobuszt is viszünk magunkkal; a litván fél ugyanis csak a szolgálatellátásához nélkülözhetetlen járműveket tudja a rendelkezésünkre bocsátani. Számottevő mennyiségű tartalék alkatrésze viszont nem lesz szükségünk, mert a Gripenet használó országok ilyen

Hazánk a 2012. májusi, chicagói NATO-csúcstalálkozón jelentette be, hogy a Gripen bérleti megállapodásnak köszönhetően Magyarország is részt tud vállalni a harcászati repülőképesseggel nem rendelkező balti országok légtérrendészeti feladatainak ellátásában. Szlovénia légtérének védelmét 2014. október 4-től, Kecskemétről látják el a Gripenek.

irányú logisztikai támogatása a „pooling and sharing” elv alapján történik. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy egyetlen országnak sem kell nagy raktárkészletet fenntartani, a cserealkatrészeket ugyanis a gyártól, vagy a Gripenrel rendelkező országok valamelyikétől azonnal megkapjuk. Így lesz ez a baltikumai szolgálatunk ideje alatt is: az üzemeltetéshez szükséges alkatrészek többsége egyenesen a litvániai bázisra fog érkezni, de valószínűleg lesznek olyanok is, amelyekért Kecskemétre kell majd mennünk – sorolta Ugrik tábornok.

A balti országok légtérvédelmére történő felkészülést a kecskeméti pilóták, műszakiak és a művelettámogató zászlóalj tagjai nagyjából egy évvel ezelőtt kezdték meg. A kihívást nekik éppen a logisztikai támogatás megszervezése jelentette: eldönteni, hogy milyen anyagok,

eszközök, berendezések kerüljenek a konténerekbe, emellett be kellett szerezniük az érintett országoktól a közúti és a légi szállításokhoz minden ilyen esetben szükséges diplomáciai, illetve útvonalengedélyeket. A kinti készenléti szolgáltatokat viszont a Gripenek már rutinszerűen fogják ellátni, hiszen a feladatuk ugyanaz lesz, mint a kecskeméti bázisról felszállva. Felkészültségüket tavaly egy NATO CREVAL-ellenőrzésen már bizonyították, a kitelepülés előtt azonban még egy nemzeti ellenőrzésen is meg kell felelniük.

A 2015-ös baltikumi légtérrendészeti misszió alkalmával több mint 430 órát töltöttek levegőben a magyar vadászpilóták. Huszonötöször kellett felszállniuk éles helyzetben, százegy alkalommal pedig gyakorló riasztást kaptak. Bár az elmúlt időszakban kirívó légtérsértések információink szerint nem történtek a térségben, a szíriai helyzet enyhülésével párhuzamosan elképzelhető, hogy az orosz légierő aktivitása a négy évvel ezelőttihez hasonló mértékű lesz.

A magyar Gripenekkel egy időben, megerősítő erőként, ugyancsak a siauliai támaszpontonra települnek a spanyol légierő vadászgépei, Észtországból pedig a Brit Királyi Légierő fog szükség esetén támogatást nyújtani.

— E három ország vadászgépei a Baltikum teljes légtérének védelmét garantálják. Éppen ezért a készenléti szolgálatok feszes ellátása mellett a kitelepülő kollégáim egyik fontos feladatának tekintem a kapcsolattartást

a helyi lakosokkal annak tudatosítása érdekében, hogy a NATO, a Magyar Honvédség légieroje a biztonságot jelenti számukra — foglalta össze a baltikumi légtérrendészeti misszió jelentőségét Ugrik tábornok.

TÖBBSZÖRÖSEN IS JUBILEUMI SZOLGÁLAT

- A Magyar Honvédség vadászgépei az 50. váltás keretében veszik át – főerőként – a Baltikum légtérének védelmét.
- A belga légierő vadászgépei voltak az elsők, melyek 15 évvel ezelőtt a balti légtérrendészeti szolgálat (Baltic Air Policing –BAP) keretében a baltiai támaszpontra települtek.
- Megerősítő erőként öt éve látnak el készenléti szolgálatot a NATO-tagországok vadászgépei a balti államokban.
- Tavasszal ünnepeltük a NATO megalakításának 70. évfordulóját – a szövetséghez hazánk 20 évvel ezelőtt csatlakozott.
- A litván légierő is jubileumot ünnepel idén: 100 évvel ezelőtt alakult meg.

Egy legenda búcsúja

ELSZÁLLT A TORNADO

2019 MÁRCIUSÁNAK KÖZEPÉN A BRIT KATONAI REPÜLÉS TÖRTÉNELMÉNEK TÖBB ÉVTIZEDES SZAKASZA ZÁRULT LE: ELBÚCSÚZTAK A BRIT KIRÁLYI LÉGIERŐ UTOLSÓ PANAVIA TORNADO TÍPUSÚ TÁMADÓ REPÜLŐGÉPEI.

Akét hajtóműves, variáriszárnyú típus a hidegháború alatt, majd jó ideig azt követően is az Egyesült Királyság légierijének legfontosabb, legfejlettebb, folyamatosan modernizált támadógépe volt. A legutolsó, GR.4A változat még az „Iszlám Állam” elleni szíriai légi hadjáratban is eredményesen tevékenykedett, bizonyítva, hogy a jól karbantartott veterán gép eredményes lehet a 21. század hadszínterein.

A Tornado fejlesztése az 1960-as években kezdődött, abban az időben, amikor a változtatható szárnynyílazás tűnt a nagy sebességű katonai repülés legjobb megoldásának. Ekkor több típus (az egyaránt szovjet Szu-24 és MiG-23 vagy az amerikai F-111) is ilyen kialakítással készült. A brit TSR-2 szuperszonikus bombázó programjának leállítását, majd a brit igények szerint kialakított F-111K beszerzésének kudarcba fulladását követően a brit–holland–nyugatnémet–olasz összefogással létrehozott Panavia Aircraft repülőgépgyár kapta meg a feladatot a közös, európai, többcélú harci repülőgép gyártására.

1974. augusztus 14-én szállt fel az első, válszárnyas, tandem kétüléses elrendezésű, szuperszonikus sebességre képes prototípus, melyet a szintén több nemzet összefogása ered-

ményeként kifejlesztett Turbo-Union RB199 hajtóművekkel szereltek fel (ekkor már egyébként a hollandok kiváltak a Panavia Aircraft-ből). A több mint egy tucat gép felhasználásával elvégzett (illetve két prototípus elvesztésével is járó) berepülések után, 1976. július 29-én kötötték meg a szerződést az első gyártási sorozatra. A britek és a németek 1979 júniusában, míg az olaszok 1981 januárjában rendszeresítették a Tornadót. A hajózók felkészítése a Brit Királyi Légierő (RAF) Leicestershire melletti Cottesmore támaszpontján történt; 1981. január 29-én ott kezdte meg működését a három nemzet közös kiképzőegysége, a Tri-National Tornado Training Establishment.

SOKFÉLE SZEREPKÖRBEN

A típust hadrendbe állító országok számos feladatkörben alkalmazták a Panavia Tornadókat. Az „alap” csapásmérő változat mellett készült elektronikai hadviselésre és az ellenes lokátorok megsemmisítésére

AGM-88 HARM irányított rakétákkal felszerelt (Tornado ECR – Németország és Olaszország használta) változat, GR.1B jelzéssel pedig haditengerészeti „hajóvadász”, amit a britek Sea Eagle, míg a németek Kormoran rakétákkal fegyvereztek fel. Ezeken felül létezett kifejezet-

lyokat lehetett függeszteni a törzs és a szárny alá. Már a hidegháború idején megjelent az 1991-ben, Irak felett fontos szerephez jutott, kifejezetten a típushoz tervezett, a törzs alatt rögzíthető Hunting JP233 konténer. Ebből az ellenséges repülőter betonja felett végigrepülve apró töltetek tucatjai estek ki, pusztításukkal hosszú időre

tönkretéve a pályát. A töltetek egy részét ráadásul időzítővel látták el, hogy miniként működve megakadályozzák a sérült repülőter gyors helyreállítását.

BRIT SZÍNEKBEN

Az első, már hadra fogható, nem átképzésre alkalmazott brit gépek 1982. június elsején álltak hadrendbe a RAF honingtoni bázisán települt 9. századnál, de hamarosan több egység, így a híres „gátrobbantó” 617. század is megkapta az új típust. Az első tapasztalatok alapján hamar szükségessé vált egy komolyabb továbbfejlesztés. Az orr alatt helyet kapott lézeres céltávmerőt és a külső forrás által lézerral megjelölt célpontokat észlelő, követő berendezést (LRMTS) a harmadik gyártási sorozattól építették be, de később a régebbi példányokat is ellátták ezzel az eszközzel. Az egyik, 27 milliméter űrméretű gépágyú helyére beszerelt infravörös kamerával, illetve az ol-

ten légvédelmi vadász feladatokra tervezett gép, a Tornado F.2, melynek megnyújtott törzsű, modernizált fedélzeti rendszerekkel ellátott változata F.3 néven repült; ezt Nagy-Britanniában 1995 és 2005 között alkalmazták, de az olasz és a szaúd-arábiai légierő is használta.

De térjünk vissza a szigetországba! A GR.1-esek esetében a fegyverek széles spektruma állt rendelkezésre. A már említett Sea Eagle, hajók elleni rakétákat, AS-30 és a modernebb, félaktív lézeres vezérlésű, AS-30L típusú irányított levegő-föld rakétákat, 454 kilogrammos (1000 fontos) nem irányított vagy lézervezérlésű bombákat, kisebb robbanótölteteket kiszóró kazettásbombákat, lokátorok elleni rakétákat, valamint póttartá-

dalra néző radarral ellátott, felderítés-re specializált brit változat a GR.1A jelet kapta. Néhány oktatógépben a hátul ülő navigátor/fejtveroperátor fülkéjébe kormányserveket és a gép irányításához szükséges alapvető műszereket is elhelyeztek: ez lett a GR.1T, melyet szükség esetén

nehezen észlelhető, nagy hatótávolságú cirkálórakéták integrálását jelentő továbbfejlesztést. Az önvédelemre az európai ASRAAM infravörös légiharc-rakéta szolgált. A hasonló frissítésen átesett GR.1A

Később is gyakran repültek Irak felett: a Southern Watch-művelet során, 1998-ban további támadásokat hajtottak végre, de például az 1999-es koszovói háborúban szintén ott voltak a brit Tornadók. Az újabb,

nagyon gyorsan vissza lehetett alakítani normál csapásmérő IDS változatra.

A GR.1B feladata az ellenséges hadihajók semlegesítése volt. Ehhez négy, egyenként 230 kilogrammos robbanófejjel felszerelt, radarvezérlésű Sea Eagle rakétát hordozott. A következő, az eredeti képesség, vagyis a csapásmérés növelését megcélzó változat a GR.4 lett. Ekkor már az 1991-es Sivatagi Vihar tapasztalatait feldolgozva a közepes repülési magasságban végrehajtandó támadó feladatokra koncentráltak. 1996 és 2003 között összesen 142 darab GR.1-est építettek át. Ebből 2008 után 59 gép kapta meg az újabb, elsősorban az avionikai és kommunikációs rendszereket érintő, továbbá a TIALD lézeres célkereső- és megjelölő konténer, a modern Paveway IV irányított bombák, a hármasával függeszthető Brimstone levegő-föld rakéták, illetve a Storm Shadow

a GR.4A jelzést kapta és az utolsó években az eredeti feladata helyett a GR.4-esekkel közösen precíziós csapásmérő és közeli légitámogatási feladatokat látott el Afganisztánban és a ciprusi Akrotiri légibázisról indulva Szíria felett.

AZ ELSŐ CSATA

A típus első éles bevetésére 1991-ig kellett várni. A Granby-hadműveletben közel 60 brit Tornado vett részt – nem csak a hamarjában jellegzetes „sivatagi rózsaszínre” átfestett csapásmérő IDS-ek, hanem a védelmüket ellátó F.3-as vadászgépek is. A veszteségek aránylag magasak voltak, hiszen hat gép zuhant le. A JP233-as használatakor – amikor egyenesen végig kellett repülni a lebombázandó repülőter betonja felett – csak egyetlen gépet lőttek le.

komoly bevetéssorozatra 2003-ig kellett várni: a Telic-hadműveletben az Irak ellen indított koalíciós műveletet támogatták a GR.4-esek. Itt „baráti tűzben” is vesztek gépet: 2003. március 23-án, hibás célazonosítás miatt, egy amerikai Patriot-űteg lőtt le egy Tornadót.

A GR.4-esek Afganisztán felett is feltűntek (Herrick-művelet), ahol 2009-ben a hadszíntéren komoly kihívásokkal küzdő BAe Harrier GR.9-eseket váltották fel. 2011-ben Líbia következett: az Ellamy-művelet keretében az öreg GR.4-esek gyakran 3000 mérföldet repülve, többszöri légiutántöltéssel

érték a célterületre, ahol a Paveway IV bombákkal és a Brimstone rakétákkal végzett támadások mellett felderítési, hírszerzési, megfigyelési feladatokat is végrehajtottak a RAPTOR felderítőkonténernek, valamint

a Litening III célkereső- és követő optikai kamerarendszerek segítségével.

A hosszúra nyúlt szolgálat után eljött a váltás ideje. A stafétát egyrészt a már földi célpontok ellen is ütőképessé megoldást jelentő, Tranche 3 sorozatba tartozó Eurofighter Typhoon, másrészt a hamarosan nagyobb számban érkező, ötödik generációs, nehezen észlelhető kialakítású F-35 Lightning II veszi át. Szerencsére rengeteg Tornado – közöttük mintegy féltucat prototípus – múzeumokban vagy köztéri műemlékként hirdeti a négy évtizedes munka dicsőségét és emlékét.

Problémás felújítás

JÁTSZD ÚJRA, HARCOS!

GONDBAN VAN A BRIT HADSEREG: CSERÉRE VÁRNAK A GYALOGSÁGI HARCJÁRMŰVEIK, DE NEM ÁLL RENDELKEZÉSRE A BESZERZÉSHEZ SZÜKSÉGES FORRÁS. MIT LEHET TENNI? HA NINCS PÉNZ ÚJ ESZKÖZRE, AKKOR ÚJÍTSUK FEL A MEGLÉVŐT.

Pontosan erre vállalkozik az amerikai Lockheed Martin, amely az 1988 óta hadrendben álló, még a hidegháborús elvek és elvárások alapján kifejlesztett FV510 Warrior (Harcos) lövészpáncélost próbálja a 21. század követelményeinek megfelelő szintre fejleszteni. A feladat nem egyszerű, a Warrior 2 nevet kapott jármű számos, kisebb-nagyobb kihívással küzd jelenleg is. Ezek sorából elegendő a projekt három és fél éves csúszását megemlíteni...

EREDETTÖRTÉNET

A lánctalpas jármű története az 1970-es évek elején kezdődött. Az azt megelőző évtized végén nagyobb számban jelentek meg a szovjet hadseregben a BMP-1-esek és a BMD-1-esek, melyek generációs ugrást jelentettek az addig alkalmazott csapatszállítókhoz képest. A briteknél akkor hadrendben álló FV432-esek egycsapásra elavulttá váltak: egyetlen, nyitott lőállásban elhelyezett, 7,62 milliméter űrméretű géppuskájuk, korlátozott terepjáró képességük elégtelennek tűnt a le-

endő ellenséggel szemben. Szintén komoly gondot jelentett, hogy nem tudtak lépést tartani az új Challenger 2 harcokocsi tempójával. Mindezek miatt egy jobban páncélozott, terepen mozgékonyabb és hatékony fegyverzettel ellátott járműre volt szükség.

Az FV510-es alumíniumötvözetből készült, amely önmagában az automata fegyverek lövedékei és a tüzéségi repeszek ellen nyújtott védelmet. Ezt erősítendő, később pótpáncélzat került a járműre, okulva az 1991-es Öböl-háború tapasztalataiból, ahol elsőként alkalmazták nagy mennyiségben, éles műveleti körülmények között ezt a típust.

A három fős személyzet (parancsnok, járművezető, toronylövész) mellett a deszantterbe hét, teljesen felszerelt lövészkatonára fér el. A jármű oldalán már nincsenek nyílások a gépkarabélyoknak (így a rácsos pótpáncélzat is könnyebben

felelősíthető), mert a brit filozófia szerint a Warrior feladata a katonák biztonságos szállítása, majd harcuk támogatása. Ehhez kétszemélyes tornyot kapott, melyben a páncéltörő és repesz-romboló löszert is tüzelő, 30 milliméteres, L21A1 Rarden típusú gépágyút helyeztek el. A védelmet növelte a régebbi pótpáncélt 2007-től felváltó „Wrap Two”, melyet az iraki és az afganisztáni tapasztalatok alapján fejlesztettek ki. A jármű aljára további páncéllemezeket erősítettek, fokozandó az aknák és az improvizált robbanótestek elleni védelmet.

A gépágyú mellé egy L94A1 típusú, 7,62 milliméteres párhuzamosí-

tott géppuska is került. A fegyverek irányzásáról a többször modernizált, éjjel és nappal egyaránt használható, infravörös kamerával is rendelkező rendszer gondoskodik. A jármű mozgásáért a Perkins és a Rolls-Royce által közösen gyártott V8-as, 550 lóerős Condor dízelmotor felel, kiegészítve egy négysebességes automata váltórendszerrel.

FRISSÍTENI KELLENE...

A hadszíntereken szerzett tapasztalatok, a rendszerek öregedése, korszerűtlenné válása miatt a járművek nagyjavításáról és modernizálásáról döntöttek. Eredetileg persze az 1988 és 1995 között hadrendbe állított 789 Warriort a General Dynamics Ajax típusú lánctalpasára szerették volna cserélni, de ez igen sokba kerülne.

A felújítási program keretében a tervek szerint 380 Warriort építenek át, de csak 245 kapja meg az új tornyot, benne a 40 milliméteres gépágyúval. A BAE Systems és a Nexter közös cége, a CTA International által kifejlesztett, teleszkópos kialakítású, 40×220 milliméteres löszert tüzelő CT40 gépágyúhoz ugyanis új torny is szükséges. Ezt a Lockheed Martin gyártja, természetesen több külső partner bevonásával. A tornyok fejlesztése önmagában 12 hónapos csúszást és komoly költségúllépést eredményezett.

A jármű testére modulrendszerű, az Afganisztánban használtakhoz hasonló pótpáncélzat kerül, az elérni kívánt védettségi szintnek megfelelően. A jármű hátulját is átszabják, hogy a lövész katonák könnyebben és gyorsabban tudják elhagyni a deszantteret. Ez utóbbit is igyekeznek biztonságosabbá tenni.

A védelem további fontos eleme a felderítés: a jármű teljes belső elektronikai, kommunikációs és adatátviteli eszközparkja megújul. A tűzvezető rendszer szintén digitális lesz, s persze a kamerákat is vadozatújra cserélik, hogy a Warrior 2 és személyzete rossz időben vagy éjszaka is eredményesen vehesse fel a harcot az ellenséggel. A beépített megfigyelőkamerák képét a parancsnok és a hátul ülő lövészkatonák is láthatják. A jármű vezetőjét éjjel is használható, elől-hátul elhelyezett, nagy látószögű optikai rendszer segíti majd.

KÉSŐBB, DRÁGÁBBAN

Mindazonáltal közel sem egyszerű az 1970-es években kialakított járműtestbe beültetni a 21. század rendszereit, fegyvereit. A brit védelmi minisztérium 2019 márciusának közepén ismerte el: amellett, hogy legalább három és fél éves csúszásban van a projekt, 227 millió font költségtúllépést is sikerült összehozni. Emlékeztetőül: 2011-ben, a program bejelentésekor 1,3 milliárd fontot felemésztő fejlesztéssel terveztek újabb 15 év élettartamot adni a lánctalpasoknak, mindezt úgy, hogy 2020-ban már hadrendbe áll az első Warrior 2-es.

Az optimista forgatókönyvek szerint 2023-ban kerülhet a katonákhoz az első, modernizált harcjármű. A minisztérium legfrissebb közleménye szerint azonban jelenleg még annak sincs pontos időpontja, hogy mikor kezdik az átépítéseket. A prototípusokkal kapcsolatban ugyanis súlyos kifogások merültek fel az

üzemeltetési biztonság, a védelem, a fegyverzet és a tűzvezető rendszerek területén. Azaz gyakorlatilag min-

denhol. Igaz, a tárca szóvivője szerint teljesen megszokott, hogy egy ilyen komplex fejlesztés esetében kisebb-nagyobb kihívásokkal szembesülnek.

A Lockheed Martin kincstári optimizmusa szintén érthető: mint jelezték, tovább folytatják a munkát

a védelmi minisztériummal, hogy a korszakváltó képességekkel felvértezett lánctalpasokat leszállíthassák a kijelölt alakulatoknak. Bovingtonban már tartanak a végsőnek szánt (de hosszúnak ígérkező, egészen 2020 júliusáig tartó) tesztelések, melyek végeredménye a sorozatgyártásra érett változat lehet – és persze az áhított megrendelés, amely a csapatszálító mellett a tűzvédelmi megfigyelő, a műszaki, a parancsnoki és a műszaki mentő változatokat is magában foglalja.

Bízató, hogy a hírek szerint zökkenőmentesen zajlott az új gépágyú és a torony tesztelése, amire 2018

novemberében, egy éleslövészet keretében került sor. Ekkor még természetesen nem ült toronylövész a járműben, de a következő próbákon már a teljes

személyzet helyet foglal a Warrior 2-ben. Ha jövő nyáron sikeresen zárulnak a prototípusokkal végzett tesztek, akkor 2020 végén aláírhatják a szerződést a kijelölt járművek átalakítására. Ugyanakkor a szakértők szerint várhatóan csökkenni fog a programba bevont lánctalpasok száma, mert az eddigi csúszások, illetve a britek tervezett Európai Unió kilépése (Brexit) miatt egyre komolyabb költségvetési bizonytalanságok jelentkezhetnek.

Mobil, könnyen mozgatható, modern

ÓVD A PARTOT!

A KÖZELMŰLT HADMŰVELETEI ÉS A NEM IS OLYAN TÁVOLI JÖVŐBEN FELMERŰLŐ FENYEGETÉSEK MIATT ISMÉT ELŐTÉRBE KERÜLTEK A HAJÓK ELLENI RAKÉTÁK - MÉGHOZZÁ AZOK A MOBIL, JÁRMŰRE ÉPÍTETT RENDSZEREK, MELYEK A PART KÖZELÉBE MERÉSZKEDŐ VAGY A PARTRASZÁLLÁST TÁMOGATÓ ÚSZÓEGYSÉGEKKEL SZEMBEN ALKALMAZHATÓK EREDMÉNYESEN.

A nyugati szövetségesek a hidegháborús idők után, több más területhez hasonlóan, szinte teljesen elfeledkeztek a terepjáró járművekre telepíthető, mobil, nagy harcértékű rakétarendszerek fejlesztéséről. Igazából egyetlen kivételt lehet megemlíteni: az Oroszországgal határos, 2650 kilométernyi tengerparttal rendelkező Norvégiát.

MEGLEPŐ MEGOLDÁSOK

Az említett országok persze nem (teljesen) dobták ki meglévő rendszereiket, de az új generáció kifejlesztése elmaradt, s a régebbi eszközök hadrendben tartott száma is alaposan

csökkent.

Ennek oka aránylag egyszerű volt: a hadvezetések úgy gondolták, hogy a szét-hulló Szovjetunió többé már nem jelent haditengerészeti fenyegetést és a maradék, immár orosz zászló alatt hajózó egységet a levegőből és a tengerrel probléma nélkül semlegesíteni lehet. Ez a helyzet azonban a 2010-es évekre gyökeresen megváltozott: Oroszország és a másik középhatalom, Kína haditengerészete a minőség és a mennyiség

A Naval Strike Missile indítás közben.

tekintetében is radikális változáson ment keresztül.

Minderre, ha megkésve is, de többféle választ igyekeznek adni a nyugati közösség. Néha egészen meglepő megoldások is születtek: a hivatalosan semleges, de a NATO-hoz egyre szorosabban kötődő Svédországtól például 2016-ban múzeumokból, lerakatokból szerezte vissza azokat a Scania terepjáró teherautókra szerelt Robotsystem-15F (RBS-15F) típusú, hajók elleni rakétákat, melyekből – Rb 15 néven – a svéd haditengerészet a tervezett négy helyett csak egyetlen üteget rendszeresített 1995 és 2000 között. 2016 novemberében, amikor a Balti-tengeren található Gotland-sziget orosz támadásokkal szembeni sebezhetősége már elérte a svéd választópolgárok ingerküszöbét

Lengyelország is a norvégok rakétarendszerére szavazott.

is, a nagy nehezen összevadászott rakétákat kijavították és ismét hadrendbe állították.

NORVÉG SIKERTÖRTÉNET

Ha sikertörténetet keresünk, ahhoz egy országgal nyugatabbra, a NATO-tag Norvégiába kell mennünk. A skandináv állam hadereje előtt álló

egyik legnagyobb kihívás az idegen hadihajók szemmel tartása és szükség esetén semlegesítése. A feladathoz szükséges rendszer tervezését, gyártását hazai erőforrások segítségével oldották meg, majd a fegyvert exportálták is, ami alapelv minden norvég védelmiipari fejlesztésnél. A Kongsberg Defence & Aerospace mérnökei által megalkotott, a Penguin felváltó, 125 kilogrammos robbanófejű, műholdas és inerciális navigációval ellátott, majd közvetlenül a becsapódás előtt infravörös önirányításra váltó Naval Strike Missile elnevezésű rendszerre szóló első megrendelést még 2007 júniusában írták alá; a komplexumok a Fridtjof Nansen-osztályú fregattokra és a Skjold-osztályú járőrhajókra kerültek.

Az első exportsiker viszont már a partvédelmi változaté volt: 2008-ban Lengyelország vásárolt 50 rakétát, majd 2015. január elsején létrehozták a haditengerészeti rakétaszerződést (Morska Jednostka Rakietowa), mint a partvédő rakétaszázadokat összefogó magasabbalakulatot. A 3. flotta parancsnoksága alá tartozó, 2013-ban felállított első századhoz 2014-ben csatlakozott a második, s a tervek között szerepel egy harmadik század felállítása és felszerelése is. A feladat: a Balti-tenger partvidékének felügyelete és védelme 200 kilométeres távolságig.

A lengyel Jelcz P662D43 teherautókra szerelt norvég rakéták az eddigi információk szerint remekül beváltak. Ennek fényében nem meglepő, hogy az Amerikai Egyesült Államok – fontos szövetségese, Lengyelország tapasztalatait is figyelembe véve – szintén a Naval Strike Missile mellett döntött. Bár a Harpoon Block II rakétákra alapozott, modernizált Harpoon Coastal Defense System révén elérhető hazai fejlesztés is, az amerikai hadsereg minden jel szerint inkább a Kongsberg megoldását választja. A Csendes-óceánon végrehajtott RIMPAC 2018 hadgyakorlaton elvégzett éleslövészetben a 10×10-es Oshkosh M1074A1 tehergépkocsira épített indítóegységgel támadtak egy kiselejtezett hadihajót – sikerrel. Nem véletlen, hogy a hadsereg a felelőse a témának: Európában és

A partvédelmi rakéta áldozata ezúttal egy hadrendből kivont hajó volt.

a Csendes-óceán szigetvilágában is komoly szükség van mobil, könnyen mozgatható, modern rakétarendszerre.

NÉGYESÉLYES TENDER

NATO-szövetségeseink, Románia is alapos képességnövelés mellett döntött, derült ki március végén. Figyelembe véve a Fekete-tengeren kialakult biztonságpolitikai helyzetet, a lépésen nem is lehet csodálkozni. A hírek alapján a védelmi minisztérium 137 millió eurót fordítana az ország partjait védő rakétákra. Igaz, a beszerzési eljárást 2018 végén felfüggesztették (pedig a vásárlást már 2018 augusztusában engedélyezte a kormány), de a tárca szerint mostanra minden jelentkezőtől megkapták a végső ajánlatokat. Úgy tudni, az összeurópai MBDA (Exocet MM40 Block 3), az amerikai Boeing (Harpoon Block II), a svéd Saab (RBS-15 Mk3) és a norvég Kongsberg (Naval Strike Missile) jelentkezett a román tenderre. A jelenlegi tervek szerint hamarosan eldőlhethet, hogy melyik vállalat szállíthatja le 2023-ig a meg nem nevezett mennyiségű haditechnikai eszközt.

Régi, még a szovjet időkre visszavezethető hagyomány a partvédelmi rakéták használata Oroszországban. A képesség kiemelt fontosságát jelzi, hogy a második világháborúban Japántól elfoglalt (s Tokió által amúgy azóta is visszakövetelt) Kuril-szigetekre, a Krímbe és a kalinyingrádi orosz enklávéba is telepítettek ilyen területvédelmi rendszereket.

A korelnök az 1959-ben hadrendbe állított P-5 Pjatyorka (4K34) típusú, turbojet meghajtású cirkáló-rakéta, melynek ZiL-135KM, 8×8-as terepjáró tehergépkocsira épített változatát SzPU-35V „Redut” (NATO-kódja SS-C-1 Sepal) néven ismerjük. Ezt az eszközt ugyanakkor már szinte mindenhol felváltotta két, sokkal modernebb fegyver. Elsőként a 2008-ban hadrendbe állított 3K60 Bal (és ex-

RBS-15: már létezik továbbfejlesztett változata is.

portváltozata, a Bal-E) jelent meg, amely a jól bevált MZKT-7930 terepjáró járműre került fel. Ezen nyolc tároló/indítócső van, bennük az eredetileg légi indítású, de a szárazföldi alkalmazáshoz gyorsítórakétával felszerelt, aktív radarvezérlésű H-35-ösök (AS-20 Kayak) különböző hatótávolságú

változataival. A H-35U rakétával orosz források szerint akár 260 kilométeres hatótávolság is elérhető.

2015-ben érkezett meg a kifejezetten a NATO haditengerészeti erői ellen kifejlesztett, megnövelt sebességű és hatótávolságú P-800 Oniksz rakétákkal ellátott Basztion komplexum. A jármű maradt, a ra-

kéta viszont nem: a Vietnamba és Venezuelába is eladott rendszer lelke, az Oniksz a hangsebesség két és félszeresére képes, s az orosz haderőben alkalmazott válfaja akár a 600 kilométerre lévő célt is képes eredményesen támadni; az exportváltozat hatótávolsága ezzel szemben 120–300 kilométer.

A 3K60 Bal és a H-35-ös rakéták adják az orosz partvédelem gerincét.

Bunkerek, erődök, védvonalak (3.)

A hadvezérek a gyors győzelem reményében indítják harcba katonáikat, és mindent megtesznek azért, hogy ne kényszerüljenek egyszerre több fronton védekezni. A diktátorok legtöbbször nem törődnek a logikus szempontokkal, nekik a teljes győzelem a cél, bármilyen áron. Miután Moszkva alatt a Wehrmacht csapatai megismerték a kudarc keserű ízét, Adolf Hitlernek el kellett gondolkodnia a háborús sakkjátszma következő lépésein. Egy dologban biztos lehetett: előbb vagy utóbb kénytelen lesz figyelő tekintetét nyugat felé is fordítani. 1942. március 23-án született meg a 40. számú direktívája, amelynek első mondatait érdemes felidéz-

ni: „Az európai partvidék az elkövetkező hónapok során ki lesz téve annak a veszélynek, hogy az ellenség nagy erővel partraszállást hajt rajta végre... A más hadszíntereken elszenvedett sikertelenségek, a szövetségesekkel szembeni kötelezettségek és a politikai megfontolások arra készíthetik őket, hogy pusztán katonai szempontból valószínűtlennek tűnő döntéseket hozzanak... Még korlátozott célú ellenséges partraszállások is súlyos mértékben akadályozhatják saját terveinket, ha sikerült megvetniük a lábukat a partvidéken...”

A problémák felsorolása után következő utasítások érintették a hadse-

reg összes haderőnemét, és a parancsnokságokat szoros együttműködésre szólították fel. Az 1942. április elsején hatályba lépett intézkedések végrehajtása sok fejtörést okozott a Wehrmacht vezetőinek: hogyan gondolja a Führer, hogy 5000 kilométer partszakaszt –Norvégiától a Pireneusokig – meg lehet védeni? Ilyen erődrendszert képtelenség létrehozni!

TÍPUSTERVEK KÉSZÍTŐJE

A legfőbb kérdésekre a választ Hitler főépítésztől, az egyszerű rohamosztagosból nagyvállalkozóvá előlépett Fritz Todt-tól várták – az általa vezetett szervezet autópályák és a francia-

ERWIN ROMMEL TÁBORNAGY 1944. ÁPRILIS 22-ÉN AZ ATLANTI FAL LÉTESÍTMÉNYEIT SZEMLÉLVE MONDTA SEGÉDTISZTJÉNEK A SOKSZOR IDÉZETT MONDATOT:

„HIGGYE EL LANG, A PARTRASZÁLLÁS ELSŐ 24 ÓRÁJA DÖNTŐ LESZ. NÉMETORSZÁG SORSA AKKOR DŐL EL.

A SZÖVETSÉGESEKNEK IS, A NÉMETEKNEK IS EZ LESZ A LEGHOSSZABB NAP.”

IGAZA LETT. HITLER ÁTTÖRHHETETLENNEK

HITT NORMANDIAI VÉDVONALA

UGYANAKKOR NEM TUDTA MEGÁLLÍTANI

AZ AMERIKAI ÉS BRIT CSAPATOKAT.

A BEVÁLT JÓSLAT

országi tengeralattjáró-bázisok építésével már bizonyította, hogy képes nagy számokban és méretekben is gondolkodni. A megvédeni kívánt partszakasz sajátosságainak ismeretében a hangzatos néven Atlanti falnak nevezett védvonalhoz típusstervek készültek; a variációk az egyszerű géppuskás fedezékektől a 406 milliméter űrméretű hajóágyúkat rejtő bunkerekig terjedtek. Az utóbbiak nem véletlenül szerepeltek a tervek között, hiszen a partokhoz közelítő ellenséges flottát nagy távolságból (25–40 kilométerről) akarták harc-képtelenné tenni, és erre mi lehetett volna alkalmasabb, mint a szolgálatból kivont csatahajók ágyúi?

Persze számos más fegyvert is beépítettek a közel 8000 tüzelőállásba, sok esetben zsákmányolt lövegeket. A Szajna öblét például a 210 Skoda-ágyú mellett 195 darab 1916M fran-

cia és 122 darab 1931M orosz löveg vigyázta. A szűkszavú brit hírszerzői jelentés ezzel összefüggésben így fogalmazott: „Az Atlanti falat apránként fegyverezték fel 10 nemzet 28 különböző űrméretű, 50 évnél nem öregebb lövegeivel, így nem beszélhetünk semmiféle egységesítésről, sőt a legtöbbhez cserealkatrészekkel sem rendelkeznek, így azokat külön kell legyártani.”

Egy üteghez természetesen több kiegészítő védelmi rendszert – aknamezőket, légvédelmi állásokat, szögesdrót akadályokat – is tartalmaztak a típusstervek, hiszen egy esetleges ejtőernyős akció során több irányból támadhatják a bunkereket.

CALAIS VAGY NORMANDIA?

A német hadvezetés tudta, hogy igazából csak két térséggel kell számolniuk a szövetséges partraszállás helyszíneként. Az első számú esélyes a La Manche partján Pas-de-Calais környéke, hiszen ott a legkeske-

nyebb a Csatorna; Franciaországból nézve jó időben látszanak a doveri fehér sziklák. Ám ami még fontosabb, innen vezethet a legrövidebb út a Ruhr-vidékig, Németország szívébe. A másik helyszín a Calais-tól délre elterülő Normandia partvidéke, ahová azonban a szövetséges csapatok csak nagyobb hajóutat megtéve érkezhettek meg. A térség előnye, hogy rendelkezik a szállítóhajók fogadására is alkalmas kikötővel Cherbourgban.

A nyugati front parancsnokaként tevékenykedő Gerd von Rundstedt tábornagy elképzelése szerint a partraszállókat egy koncentrált támadással kell visszaszorítani a Csatornába. Erwin Rommel tábornagy, a B hadseregcsoporthoz tartozó parancsnokaként viszont már a parton meg akarta állítani a szövetségeseket. Szemleútjai során számos intézkedést hozott a védelem megerősítésére: dagály esetén facölöpökre erősített aknák tépték volna fel a támadókat szállító csónakok oldalát, emellett „cseh sündisznókat”, azaz X-alakban összehegesztett acél akadályokat telepített a homokdűnék előtti területre.

Természetesen a szövetséges stratégák is tudták, hogy ez a hadművelet valóban kétéseles. Szakembereik segítségével mindent megtettek, hogy elhittessék a németekkel, Calais az igazi célpont. Gumitankok és fából készült repülőgépek százai, megtévesztő rádióüzenetek bizonygatták, hogy George S. Patton tábornok „fantomhadserege” az igazi ellenség, amely csak a kedvező időjárásra vár 1944 nyarán.

Longues-sur-Mer ágyúállásaiból egy teljes épségében megmaradt.

Mivel a német hadvezetés számára Pas-de-Calais tűnt hihetőbb verziónak, a komolyabb erő ott állt készenlétben az érkező armada elpusztítására. A Todt-szervezet több ezer munkása a telitalálat esetén is védelmet nyújtó betonerődökbe különböző űrméretű ágyúkat épített be; méretüknél fogva azokat a vasbeton alapok elkészítését követően emelték a helyükre, majd ezután folytatták az oldalfalak és a tető építését.

A legfélelmetesebbnek mindenképpen a Lindemann-üteg – Ernst Lindemann az elsüllyesztett BISMARCK csatahajó kapitánya volt – számított, hiszen ott három, hatalmas tüzerejű, 406 milliméteres hajóágyú (Anton, Bruno és Cesar) állt készenlétben. Ezekkel kétpercenként lehetett egy lövést leadni, hatótávolságuk elérte az 55 kilométert; a 800 kilogrammos lövedékekkel közel 2000 alkalommal vették célba a Csatorna túloldalán elterülő angol szárazföldet, de ott nem okoztak számottevő

kárt. Az üteget végül a partraszállás második szakaszában, 1944 szeptemberében kanadai katonák foglalták el.

Szintén a nagyobb tüzéret képviselő erődök sorába tartozott a 380 milliméteres ágyúkkal felszerelt Siegfried-üteg, melyet később az 1942 januárjában repülőgép szerencsétlenségben meghalt főépítész emlékére Todt-ütegre neveztek át. A négy ágyúállást összesen 72 katona és 16 tiszt működtette, harcukat szükség esetén egy 280 milliméteres ágyúval felszerelt Leopold vasúti löveg is segítette volna. A 3,5 méter falvastagságú betonbunkerek La Manche felőli oldala legyezőszerű kialakítást kapott, így az ágyúk oldalirányban 120 fokot mozoghattak és 50 fokos magassági szögben tüzelhettek. Mivel a szövetségesek partraszállási zónáitól viszonylag távolabb helyezkedtek el, érdemben nem avatkozhattak be a küzdelembe; az üteg állománya szintén szeptemberben esett fogságba.

MERÉSZ VÁLLALKOZÁSOK

Az Overlord-hadművelet tervezői a normandiai térségben három nagyobb objektum elfoglalását vagy megsemmisítését tartották elengedhetetlennek a sikeres partraszálláshoz. Keleten, a Sword parton lévő Merville melletti üteget, a középső zónában Longues-sur-Mer négy ágyúját, valamint a támadási szakaszt nyugatról lezáró Utah és Omaha zónákra egyaránt veszélyes, a Pointe du Hoc 80 méteres sziklafennsíkja épült, 25 kilométeres hordtávolságú, 155 milliméteres ágyúk bunkereit.

A Merville melletti üteg elfoglalása a Terence Otway alezredes vezette zászlóaljra várt; feladatukat június 6-án 5 óra 30 percreg teljesíteniük kellett, egyéb esetben a partra szálló katonákat csak a hadihajók tűztámogatása fogja segíteni. A sikeres akcióhoz 600 fővel számolt az alezredes, de ejtőernyősei szétszóródva értek földet, s a Horsa vitorlázógépek egy

Sok helyen csak géppuskával és kézi-gránátokkal várták a támadókat.

A Merville-i bunkerekben csak 75 milliméteres ágyúkat találtak a győztesek.

A 406 milliméteres hajóágyú csövében valóban elfért egy kisebb termetű katona.

része is leszakadt a vontatókötelekről, majd a Csatorna vizébe zuhant. Végül 4 óra 35 perckor 150 emberével kezdte meg a támadást, de a kiképzés keménységének és saját leleményességüknek köszönhetően sikerült az elvárt időpontra végrehajtani a reménytelennek hitt akciót. A támadók azonban csalódottan tapasztalták, hogy a felderítés által jelzett nagy űrméretű lövegek helyett csak 75 milliméteres cseh ágyúk alkották az erődítés fegyverzetét.

A Longues-sur-Mer-nél épített négy betonbunker már valóban 150 milliméteres haditengerészeti ágyúkat rejtett; ezek a közvetlenül a La Manche partján lévő megfigyelőállásból kapott információk alapján vehették fel a harcot a szövetséges hadihajókkal. Az utóbbiak közül 5.37-kor a francia GEORGES LEYGUES cirkáló kezdte a tüzelést, majd becsatlakozott az amerikai ARKANSAS csatahajó és egy romboló is. A németek nemcsak válaszoltak,

Norvégiában a sziklafalak barlangjait építették be.

de megcélozták a Gold partszakasz közelében horgonyzó szövetséges hajókat is. Ekkor az AJAX cirkáló is tűz alá vette a német állásokat, hiszen sürgetett az idő, már megkezdődött a partraszálló csónakok kirakása. Az amerikaiak radarinformációk alapján tüzelő lövegei 8.45-re a négy bunkerből hármat harcképtelenné tettek, az utolsó német ágyú pedig 19 órakor hallgatott el. Az állásokat másnap elfoglaló angol katonák 170 kilőtt lövedék hüvelyét számolhatták össze.

A legnagyobb csapást minden bizonnyal a Pointe du Hoc mögött kialakított hat tüzelőállásból mérhet-

ték volna a németek a szövetséges flottára. A lövegeket hiába próbálták bombázásokkal megsemmisíteni, a hat betonkupola sértetlen maradt. A James Earl Rudder alezredes vezette 2. ranger zászlóaljra így komoly kihívás várt: a sziklafalon felfelé kapaszkodva vették fel a harcot a fentről géppuskákkal tüzelő, a mélybe kézigránátokat dobáló védőkkel. Óriási véráldozat árán sikerült feljutniuk a fenszíkra, ahol döbbenet látták, hogy a bunkerek üresek! A területet megtisztítva, egy kilométerrel hátrébb találták meg az ágyúkat: az óvatos németek, félve

a bombázásoktól, oda menekítették azokat. Rudder alezredes csapata felrobbantotta a valóban nagy hatótávolságú fegyvereket, majd visszatért a fenszíkra, s a partszakasz más zónáiból érkező katonák megérkezésig – két napig – tartotta az üres építményeket. A 225 rangerből csak 50 úszta meg sérülés nélkül az akciót. A hősiesség helyállításukat megörökítő emlékművet (amely a Pointe du Hoc-i német megfigyelőbunkerre épült) 1984-ben Ronald Reagan elnök avatta fel.

HÁBORÚS MEMENTÓK

Mint ahogy az eddigiekből kiderült, az Atlanti fal létesítményeit nem rejtették a föld alá, az erődök, bunkerek látható örökségként maradtak az egykor megszállt országokban. A franciák szerették volna eltörölni

A szövetséges flotta hajóágyúinak tökéletes találatát.

Kilátás a La Manche partján lévő bunkerből.

**Az elfoglalt bunker ágyúja
már csak a zoknik
és törülközők
szárítására alkalmas.**

a kollaboráns évekre emlékeztető monstroomokat, de méretükből adódóan az erődítések elbontása nem egyszer lehetetlen vállalkozásnak bizonyult, ezért azok egy része a helyén maradt. Norvégiában, Dániában és Belgiumban az állások többsége megtekinthető, sőt a dán tengerpart egyik bunkeréhez kapcsolódva interaktív múzeum is várja már az érdeklődőket.

A Calais közelében épült Lindemann-üteg környékét feltöltötték a Csalagút építésénél kitermelt földdel. A Todt-üteg egyik megmaradt bunkerében rendezték be az Atlanti fal múzeumát, ahol megtekinthetők a hálólhelyek, a gépészeti berendezések és a fegyverműhelyek is. A lövegrésen kitekintve pedig gyönyörködhetünk a La Manche látványában. Érdekesség, hogy az üteg III. számú bunkerét utolérte a sorsa: a háború után egy véletlen robbanás

következtében beszakadt a teteje, a másik kettő pedig a graffitisek kedvenc alkotóhelye.

A Longues-sur-Mer-i ütegek ágyúi és a Pointe du Hoc üres bunkerei szintén felkereshetők. A normandiai építmények szolgáltak díszletként a partraszállás eseményeit feldolgozó

– 1962-ben bemutatott – A legrosszabb nap című háborús filmhez, melynek egyik jelenetében Hans Christian Blech ugyanabból a betonbunkerből „fedezhette fel” a reggeli párában közeledő szövetséges hajóhadat, mint az általa megformált Pluskat örnagy 18 évvel korábban.

Bécs elfoglalása helyett Buda felszabadítása

BÉCS VAGY BUDA? ERRE A KÉRDÉSRE KERESTE A VÁLASZT A 170 ÉVE, 1849. ÁPRILIS 29-ÉN ÖSSZEÜLT HADITANÁCS KOMÁROMBAN. MILYEN SZEMPONTOKAT KELLETT MÉRLEGELNIÜK A RÉSZTVEVŐKNEK, S EGYÁLTALÁN: JÓ DÖNTÉS SZÜLETETT AZZAL, HOGY A HONVÉDSEREG VÉGÜL BUDA FELSZABADÍTÁSÁBA VÁGOTT BELE, S NEM A NYUGAT FELÉ HÁTRÁLÓ CSÁSZÁRI CSAPATOK ÜLDÖZÉSÉBE? A TÉMÁRÓL DR. HERMANN RÓBERT TÖRTÉNÉSSZEL BESZÉLGETTÜNK.

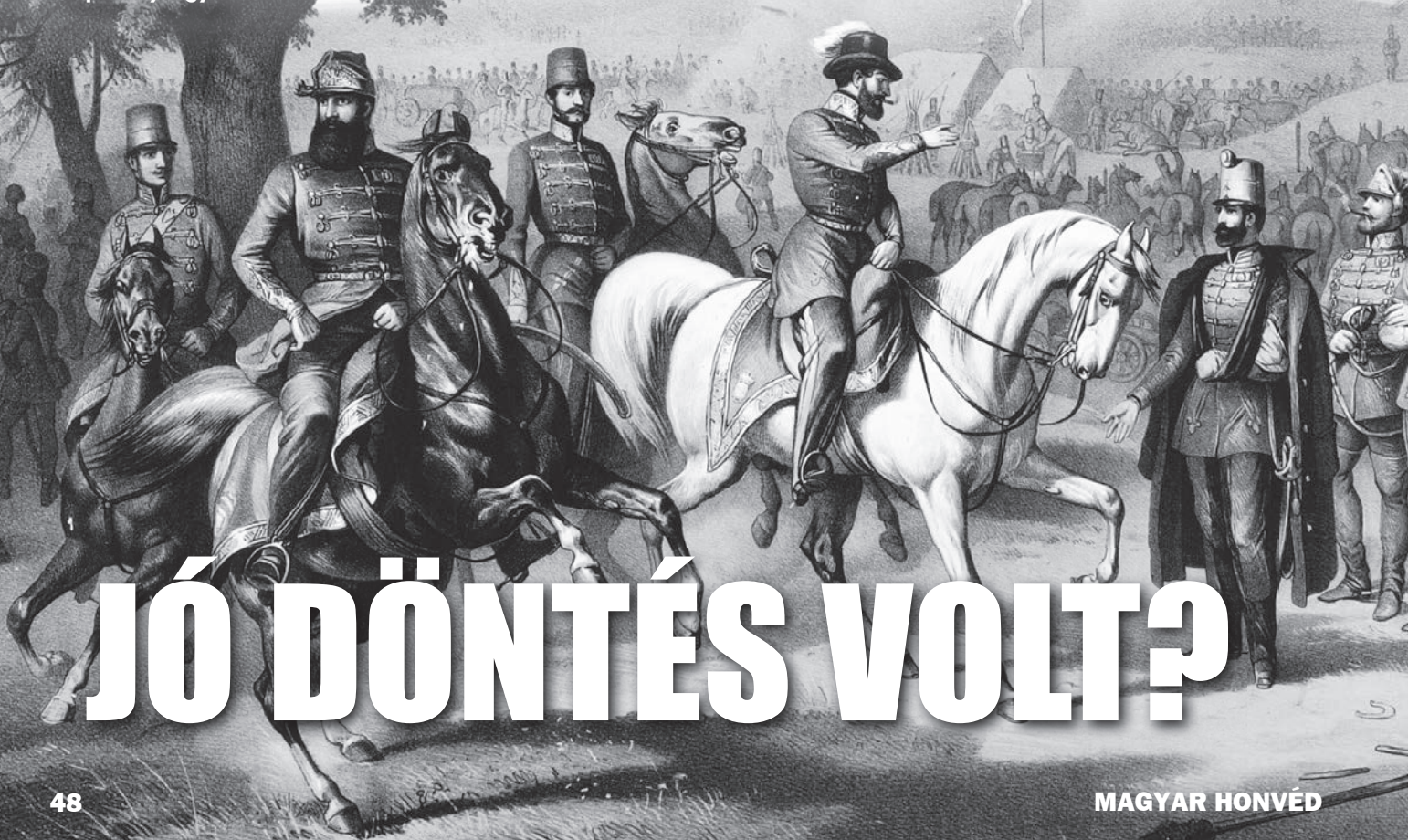
Mint ahogy arról magazinunk előző számában írtunk, az 1848/49-es forradalom és szabadságharc legdicsőségesebb fejezetének tekintett tavaszi hadjárat teréről az Egerben összeült haditanács döntött. Ekkor, 1849 márciusának végén a résztvevők két célt határoztak meg: a honvédsereg mérjen minél nagyobb vereséget az ellenséges főerőkre, illetve mentse fel a magyar

kézen lévő legfontosabb erődöt, Komáromot, hiszen annak birtoklása nagyban befolyásolta a hadműveletek további menetét.

– Komárom felmentésével összefüggésben Pest-Buda felszabadítása szintén megfogalmazódott. Két lehetőség jöhetett szóba: ostrom árán, mint ahogy ez fel is vetődött az isaszegi csatát követően. A magyar hadvezetés ugyanakkor azzal is szá-

molt, hogy amennyiben szétzúzzák a Komárom körüli ostromzárat, s az ellenséget kiszorítják az ország központi területeiről, akkor a császáriak feladják a fővárost, optimális esetben még várőrséget sem hagynak hátra, azaz Pest-Buda harc nélkül kerül a magyarok kezére – részletezi dr. Hermann Róbert főtanácsos, a HM Hadtörténeli Intézet és Múzeum parancsnokának tudományos helyettese.

A magyar tábor Komáromnál. Balról a második Damjanich János, középen Klapka György.

JÓ DÖNTÉS VOLT?

AKI SOHA NEM ÉRKEZETT MEG

Kevésbé közismert tény – teszi hozzá a történész –, hogy a tavaszi hadjárat tervének kidolgozásánál még azzal számoltak, hogy legkésőbb április közepén a főhadszíntéren megjelenik József Bem tábornok az Erdélyből és a Délvidékről odairányított erősítésekkel, 10–12 ezer katonával, megkönnyítendő akár a komáromi hadművelet, akár a főváros felszabadításának végrehajtását.

– Bem azonban nemhogy április közepén, de soha nem jött meg, vagyis amikor a honvédsereg felszabadította a Duna–Tisza közét, majd kiűzte az ellenséget a Felvidék keleti részéről nagyjából a Vág vonaláig, végül a komáromi átkeléssel és az erőd felmentésével a Rábáig megtisztította a dunántúli területeket, akkor voltaképpen messze erőn felül teljesített – mutat rá Hermann Róbert. Pedig a tavaszi hadjárat második, az isaszegi csatát követő szakaszában már számoltak a Bem jelentette támogatással; ez egyértelműen kiderül Kossuth Lajos leveleiből, s maga a

Görgői Artúr

József Bem

lengyel tábornok is folyamatosan ígérgette, hogy bekapcsolódik a főhadszíntér harcaiba. Erdélyből viszont csak akkortájt indult el, amikor a honvédsereg már a nagysallói ütközetre készült, s mire megérkezett Temesvár alá, már vége is volt a tavaszi hadjáratnak.

– Az Egerben megfogalmazott egyik cél, az ellenséges főszereg részeinek megsemmisítése, nem teljesült, bár ehhez nagyon komoly hibákat kellett volna elkövetnie a császári erőket irányító tábornokoknak. Mindazonáltal a tavaszi hadjárat valamennyi ütközetéből és csatájából a magyarok jöttek ki jobban. Mind ezt úgy, hogy a hadszíntér egészét tekintve az ellenség számbeli és minőségi fölényben volt, s a tüzérségük is magasabb szintet képviselt – von mérleget Hermann Róbert.

A tavaszi hadjárat eredményeként felszabadult az ország jelentős része, ám azzal a nem kívánt következménnyel is járt, hogy az addig egymástól sokszor 50–100 kilométerre tartózkodó ellenséges erők Bécs előterében összpontosultak. Jelen ismereteink szerint az oda visszavonult császári főszereg teljes létszáma 70 ezer fő körül mozgott, közülük 50 ezer katonát lehetett azonnal bevet-

ni. Fontos hangsúlyozni azt is, hogy bár az osztrák csapatok valóban elszenvedtek vereségeket, de alapjában véve nem voltak rossz állapotban.

– A Bécs előterében álló ellenséges főszereg alakulatai közül hiányzott Josip Jelačić horvát bán hadteste, amely a Duna jobb partján a Délvidék felé tartott. Szándékairól a magyaroknak nem voltak egyértelmű információi, az is felvetődött – a jelentésekből ez egyértelműen kiderül –, hogy a császáriak egy hatalmas félkörben felállnak a Dunántúlon, s onnan indítanak ellentámadást. Jelačić 12–13 ezer fős hadtestére már csak azért is figyelni kellett, mert a Pest–Buda előtt hagyott csapatokat leszámítva ebben az időben sem a Duna–Tisza közén, sem a Tiszántúlon nem tartózkodtak magyar erők. Tehát a horvát bán egy esetleges dunai átkeléssel a honvédsereg hátába kerülve komoly gondot okozhatott volna. Végül erre nem került sor, de az eshetőséggel számolni kellett – hangsúlyozza a történész.

A HAZAI PÁLYA ELŐNYE

Bécs előtt tehát egy összpontosult ellenséges túlerő várakozott, a véde-

Heinrich Hentzi
von Arthurm

lembe húzódó osztrákok mögött a megerősített császári főváros volt. Mindezekén túl, a magyar hadsereg a tavaszi hadjárat során olyan iramban tört előre, amellyel az utánpótlásuk nem tudta tartani a lépést. Ebből komoly gondok adódtak: egyes

források szerint például a komáromi csatában a huszárak egy része már azzal foglalatzkodott, hogy a harctéren gyűjtötte be az ellenség által kilőtt ágyúgolyókat, s adta oda a magyar tüzéreknek, hogy legyen mit visszalőni. Útnak indultak ugyan lőszerszállítmányok Nagyváradról és Debrecenből, de nem lehetett tudni, hogy ezek mikor érkeznek a csapatokhoz.

A főhadszíntéren harcoló honvédsereg főparancsnoka, Görgei Artúr rendelkezésére hozzávetőleg 28 ezer ember állt közvetlenül Komárom felmentése után; velük tudta volna folytatni a hadjáratot. További 15–16 ezer katonája tartózkodott Pest-Buda előtt, de őket – mivel Heinrich Hentzi von Arthurm vezérőrnagy irányításával 5000 védő maradt a falakon belül – nem lehetett elmozdítani, zárolóerőként maradniuk kellett. Mindazonáltal akkor sem ment volna sokkal 45 ezer fölé a honvédsereg létszáma, ha ezt megteszik, s a komá-

romi várórségből is átirányítanak oda még néhány ezer főt.

Ráadásul amíg a budai várat az osztrákok birtokolták, a Duna, mint fontos vízi szállítási útvonal, illetve a fő átkelési pont, a Lánchíd sem volt használható. Ez azért okozott különösen nagy kellemetlenséget, mert így a lőszerszállítmányok csak nagy kerülővel érhetek célba. Arról nem is beszélve, hogy a magyar hadseregnek addig nem volt célszerű semmiféle nyugati irányú hadműveletbe kezdenie, amíg mögöttük 5000 ellenséges katona állomásozik. A tavaszi hadjáratot az osztrákok többek között azért veszítették el, mert a magyar kézen maradt komáromi erőd legalább 10 ezer emberüket folyamatosan lekötötte. Mindezt úgy, hogy komolyabb ostromműveletre nem is nagyon került sor.

– Véleményem szerint minden amellettszól, hogy Budát vissza kell foglalni. A Bécsért megvívandó csatában a feltételek egyértelműen

A tavaszi hadjárat első szakaszát az Isaszegnél aratott magyar győzelem zárta.

az osztrákoknak kedveztek volna. Ráadásul önmagában semmit sem old meg az, ha a magyarok elfoglalják a császári fővárost, melyet egyébként a szabadságharc során egyszer, 1848. október 6-án, amikor kitört a bécsi forradalom, már elvesztett az osztrák kormányzat és az udvar. Ez ugyanakkor semmiféle fennakadást nem okozott számukra: székhelyüket áttették Olmützbe, majd miután vérbe fojtották a felkelést, visszatértek Bécsbe. Arról nem is beszélve, hogy az osztrák főváro-sig el is kellett volna jutni. A tavaszi hadjárat első és második szakaszában az ellenséges erők széttagoltsága nagyban befolyásolta a hadműveletek menetét, döntő szerepet játszott a magyar győzelemben. Bécs alatt azonban már koncentráltan álltak a császári hadak, melyek a saját utánpótlási bázisaik felé hátráltak, a honvédsereg viszont folyamatosan távolodott azoktól – összegezte Hermann Róbert.

NEM LEHETETT NAGY VITA

Magán a komáromi haditanácson történekről szerfölött kevés ismerettel rendelkezünk. Nagy vita nem lehetett, a realitásokat figyelembe véve a Bécs elleni támadás nem sok eredménnyel kecsegtetett volna. Nyilván a tavaszi hadjárat óriási sikere után ott motoszkált a katonai vezetők fejében, hogy tovább kellene folytatni az osztrákok üldözését, hiszen a hadászat örökérvényű tanúsága szerint a megrogyasztott ellenségnek nem szabad alkalmat adni a soraik rendezésére. Nem rendelkeztek viszont pontos információval a Bécsnél álló erők létszámát illetően. Tovább bonyolította a dolgokat, hogy 1849. április 28-án Damjanich János eltörte a lábát, s ezzel az egyik legmegbízhatóbb hadtestparancsnok esett ki a sorból. Azt sem tudni, hogy a kiváló hadvezér részt vett-e a haditanácson, hiszen napokig seblázban feküdt. Mindezzel

párhuzamosan Budáról olyan hírek érkeztek miszerint a várórség demoralizált, s Hentzi olasz és lengyel katonái biztosan át fognak állni. Ezek közül aztán egyik sem bizonyult valósnak, de a döntéshozóknak azt sugallta, hogy Buda könnyebb préda lenne, mint Bécs.

Visszaemlékezéseiben Görgei Artúr leírja ugyan a különböző érveket, de azokat nem köti személyekhez. Tehát nem tudjuk, hogy ki milyen álláspontot képviselt a kérdésben. Egy biztos: Klapka György nagyon határozottan Buda visszafoglalása mellett állt ki. Néhány nap múlva viszont e tekintetben már a bizonytalanság jeleit mutatta. Debrecenbe menet ugyanis szemügyre vehette, hogy Hentzi milyen előkészületeket tett a várható ostrom előtt. Tapasztalatait három levélben is megírta Görgeinek; ezekben arra céloz, hogy talán meg kellene gondolni a támadást. Addigra azonban a honvédsereg már megindult

Klapka György

a főváros felé, s végül 17 nap alatt elfoglalta Budát, mindezt úgy, hogy a hadműveletet ostromágyúk nélkül kezdte meg, ami komoly taktikai hibának tekinthető. Ezzel együtt még egy ilyen rövid várostromra a szabadságharc során nemigen akadt példa. Klapka félelmei tehát alaptalannak bizonyultak, Buda nem volt annyira kemény dió, mint gondolta.

– A komáromi haditanácsnak a döntés meghozatalakor a katonai mellett politikai szempontokat is mérlegre kellett tennie. 1849. április 14-én az Országgyűlés kimondta Magyarország függetlenségét és a Habsburg-ház trónfosztását, mindez pedig feltételezte, hogy előbb-utóbb

a főváros is szabad lesz. Kossuth Lajos már a tavaszi hadjárat elejétől Pest-Budára függesztette a tekintetét, s jelen ismereteink szerint a tavaszi hadjárat második szakaszát felvezető gödöllői haditanácson is amellet kardoskodott, hogy a következő lépés a főváros felszabadítása legyen. Egyébként ő is azt a véleményt osztotta, miszerint csak akkor szabad Bécs ellen menni, ha legalább 50 ezer katonánk van erre az expedícióra, s ennyi ember nemhogy a tavaszi hadjárat végén nem állt rendelkezésre, de a kezdetén sem; akkor ugyanis 45–46 ezer embert tudhatott soraiban a honvédsereg – jegyzi meg a szakember.

UTÓLAGOS OKOSKODÁS

A korszakban, közvetlenül Pest-Buda visszafoglalása után, sőt tulajdonképpen a szabadságharc végéig alapvetően senki sem tekintette a várostromt hadászati hibának. Utólag aztán mindenki nagyon okos lett.

– Sokan úgy látták, hogy egy újabb nagy támadással még az orosz intervenció előtt el lehetett volna intézni az osztrákokat. A korábban felsorolt okok miatt azonban ennek semmiféle reális alapját nem látom. Ma már ráadásul azt is tudjuk, hogy az oroszok 1849 májusának elején egy teljes hadosztályukat, 12 ezer embert Bécs védelmére csoporto-

sítottak át, s nyilván a cár felgyorsította volna a beavatkozást, ha az osztrák főváros veszélybe kerül. Közvetlenül a szabadságharc után Görgei írt egy összefoglalót az orosz intervenció csapatok fővezére, Ivan Fjodorovics Paszkevics tábornagy számára a magyarországi hadjáratról; ebben komoly hibaként említi Buda visszavételét. Ezt a kijelentését azonban ő is már az orosz intervenció tükrében tette, míg Kossuth a honvédtábornok árulásának egyik fő bizonyítékaként hivatkozott a Bécs elleni támadás elmaradására. Ez azonban, mint láttuk, élesen szemben állt a szabadságharc idején képviselt álláspontjával. Ehhez szolgál

további adalékként az 1849. április közepén Görgeinek küldött levele. Maga a dokumentum ugyan nincs meg, de visszaemlékezéseikben többen kitérnek a tartalmára. Eszerint Kossuth a magyar főváros visszavételét szorgalmazta, csupán az nem tisztázott, hogy ezt baráti kívánságként vagy utasításként fogalmazta meg. Ám szerintem ez mindegy is, hiszen ismerve a levél feladójának a szabadságharc azon szakaszában betöltött pozícióját, Görgei nem tehetette meg, hogy ne parancsként értelmezze az abban foglaltakat, akármiként is volt az írás megszövegezve – zárja a beszélgetést Hermann Róbert.

A tavaszi hadjárat egyik fő célja, a komáromi erőd felmentése, 1849. április végére teljesült.

KEVÉS OLYAN SZEMÉLYISÉG AKAD A MAGYAR TÖRTÉNELEMBEN, AKINEK ANNYIRA ELLENTMONDÁSOS LENNE A MEGÍTÉLÉSE, MINT GÖRGEI ARTÚRÉ. A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM ŐT ÁLLÍTOTTA EGYIK LEGÚJABB KIÁLLÍTÁSÁNAK KÖZÉPPONTJÁBA, MELYEK KERETÉBEN NEM CSUPÁN A SZABADSÁGHARC KATONÁJÁT MUTATJÁK BE, HANEM GÖRGEI EGÉSZ PÁLYAFUTÁSÁT, SŐT MI TÖBB, A MAGÁNÉLETÉT IS.

Egy hosszú életút titkai

AZ ISMERETLEN GÖRGEI

Az 1848/49-es forradalom és szabadságharc emblematikus hadvezérének neve leginkább a világosi fegyverletétellel forrt össze. Pedig a 14 hónapos, villámgyors katonai karrier (századosi rendfokozattól egészen a magyar honvédség főparancsnokságáig) mellett számos egyéb érdekességet is rejt görgői és toporezi Görgei Artúr 98 esztendő felölelő élettörténete.

A Magyar Nemzeti Múzeum „Az ismeretlen Görgei” című kiállításán Radnóti Klára, a tárlat kurátora vezetett végig. Gyorsan megtaláltuk a közös hangot – hiszen Görgei, a hadvezér az én életemben is meghatározó szerepet töltött be. Középiskolai történelem tanárnőm az 1990-es évek elején meggyőződéssel igyekezett belénk verni, hogy Görgei a magyar nemzet legnagyobb áruóinak egyike. Mivel ez az olvasat bántotta az igazságérzetemet, egy 14 oldalas házidolgozattal igyekeztem eloszlatni a tévhitét. Sikertelenül, de legalább ezt követően hármasnál jobb jegyet sosem kaptam történelemből.

A tárlatot kialakító szakemberek érezhetően mai nyelven és eszközökkel akartak a látogatókhoz szólni. A digitális kor gyermekeire is gondoltak: nemcsak a korabeli Magyarországot ábrázoló és az 1849. júliusi erőviszonyokat, helyőrségeket bemutató gigantikus terepasztal várja őket (egy-egy, kézzel festett ólomfigura

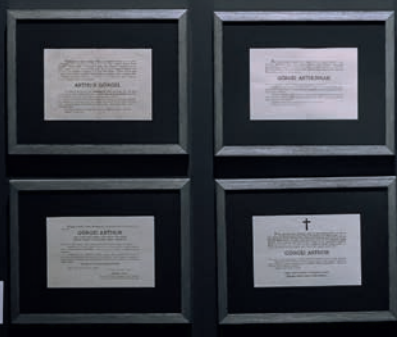
500 katonát jelképez), hanem számos, képi és szöveges információt rejtő érintőképernyő is. De gyanítom, a felpróbálható huszárcsákó szintén népszerű lesz a legfiatalabb korosztályt képviselő látogatók között.

Radnóti Klára megjegyzte: nemcsak modern, hanem hiánypótló is ez a kiállítás, amely elsőként mutatja be Görgei teljes életútját, a családját, a forradalom előtti katonai vagy éppen

NAGY EMBER

„Nagy ember volt Görgei Arthur, – úgy a cselekvés órájában, mint a nemes büszkeséggel elviselt néma szenvedés hosszú évtizedeiben. Küzdött, mint az oroszlán s amidőn a küzdelem folytatásának céltalan voltáról meggyőződött, habozás nélkül vette magára a befejezés egész ódiáját és tűrte egyetlen jajszó nélkül a félrevezetett nemzet átkait és gyűlöletét.”

Tisza István részvénytulajdonos leveleiből

Görgey Artúr otthona.
A képen látható a család karácsonyi ünnepének felvételéről készült fénykép. A háttérben a karácsonyi fát látjuk, amelyet a családtagok köré gyűjtöttek. A fénykép a Görgey család otthonában készült, amely a 19. század végén épült.

Árnyékban, György tábornok és "Tíz ezeres kapitány" tábornok.
A képen látható a tábornokok csoportjának felvételéről készült fénykép. A középső részen György tábornok látható, mellette a "Tíz ezeres kapitány" tábornok is. A fénykép a 19. század végén készült.

Görgey Artúr háza.
A képen látható a háza felvételéről készült fénykép. A háza a 19. század végén épült, és a Görgey család otthona volt. A fénykép a háza előtt készült.

a vegyészeti pályafutását. Emellett azt se feledjük el, hogy a szabadságharc hadvezére még 67 esztendőig élt Világos után.

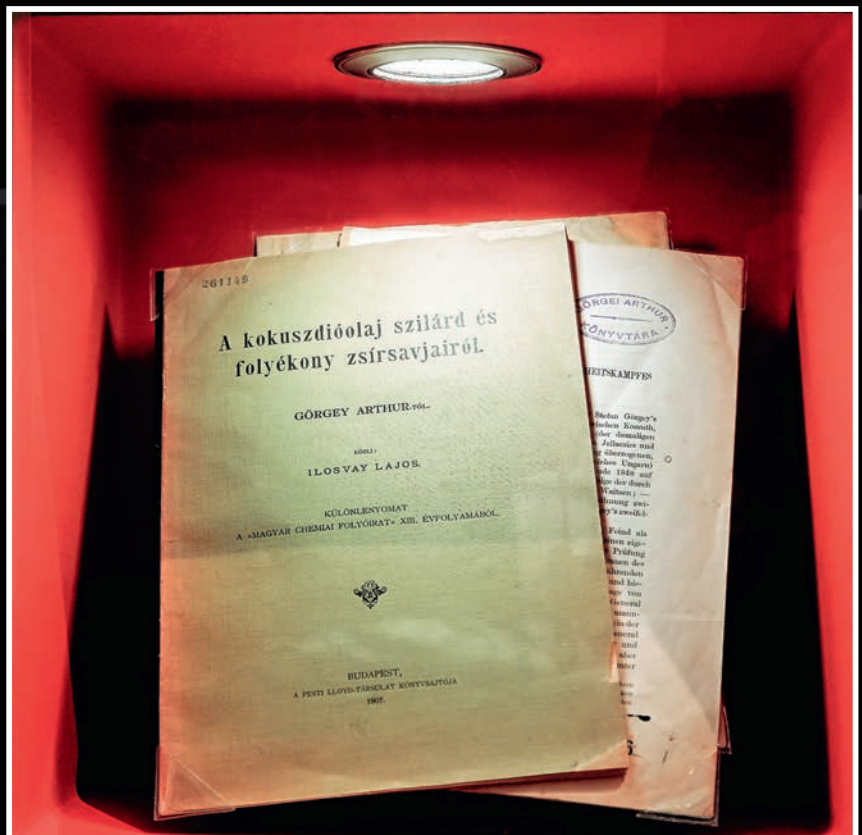
Talán kevésbé ismert, de a Görgey-család egészen a XIII. századig tudja dokumentumokkal alátámasztva visszavezetni a családfáját (melyet a kiállításon is megtekinthetünk). A

legkorábbi oklevelet 1256-ban IV. Béla király adta ki, s ezzel jutottak Toporc környékén az első birtokhoz. Igaz, a földek az idők folyamán elaprózódtak, így a 19. századtól a család férfitagjainak bizony dolgoznia kellett. Artúr édesapja, Görgey György ráadásul rangon alul házasodott: a gyönyörű, művelt Perczián Vilma

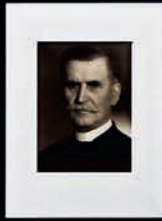
egy lőcsei kereskedő lányának születt, így a nemesi család nem fogadta be. A szerény anyagi körülmények miatt lett Görgey Artúr (akkor még nevét így, y-nal, nem i-vel írta) katoná, egészen pontosan a tullni császári utásziskola kadétja.

A műszaki, gyalogsági, lovassági és vezérkari képzést kapott ifjú tiszt a Magyar Királyi Nemesi Testőrségben életre szóló barátságokat kötött – ugyanakkor a színmagyar 12. huszárezredhez már azért kérte magát 1842-ben, mert annak (a kiállításon is bemutatott) egyenruhája ezüstsujtásos volt, s így olcsóbb volt elkészíttetni, mint a többi ezred hagyományos, arannyal díszített viseletét.

A kurátor mindehhez hozzátette: az sem közismert, hogy magyarul írni

Közelítő adatok a kiállításról
Közelítő adatok a kiállításról
Közelítő adatok a kiállításról

csak az 1840-es évek elejétől tanult. Első magyar nyelvű – egyébként öccsének címzett – levelét 1843-ban vetette papírra; ezt szintén megtekinthetjük a kiállításon. Ezután kezdett el megismerkedni a magyar politika világával; ebben nagy szerepet kapott a Kossuth Lajos szerkesztette Pesti Hírlap.

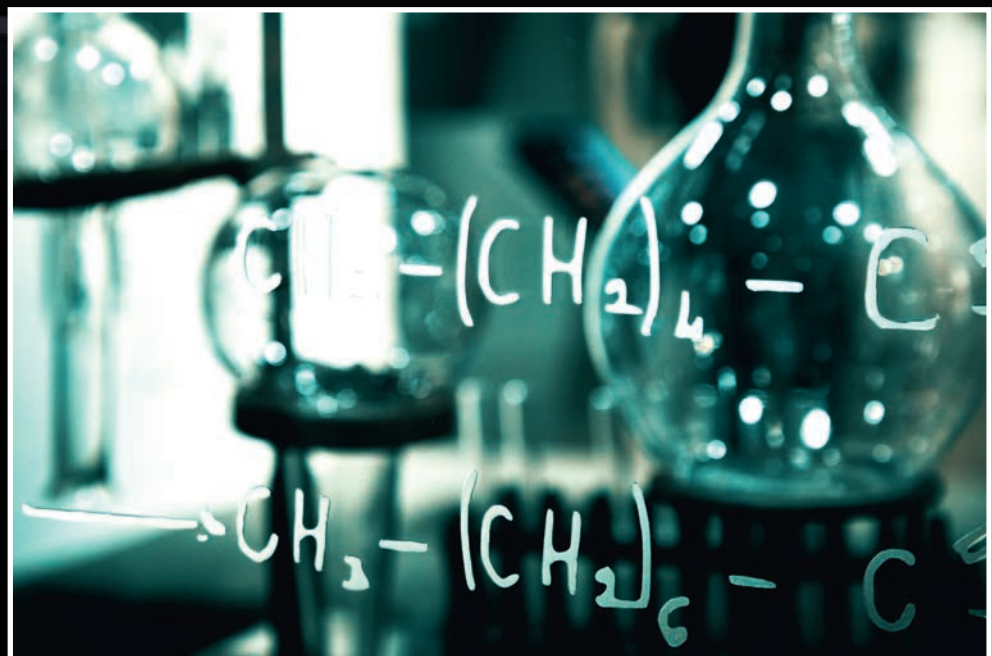
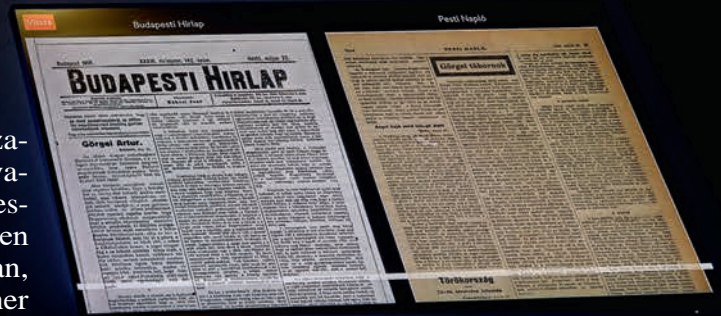
1845-ben megszakadt a katonai pályafutása: két évvel édesapja halálát követően leszerelt, s Prágában, Josef Redtenbacher professzor kezei alatt kémiát tanult. Szintén kevesek által ismert, hogy kifejezetten jó érzéke volt a természettudományokhoz, ezen belül is a kémiához: a kókuszdió zsírsavairól szóló tudományos értekezését két igen jelentős és ismert szakmai folyóirat leköszölte – ezek szintén helyet kaptak a kiállítás egyik tárlójában.

Megpályázta a pesti egyetem egyik kémikusi állását, ám miután elutasították, jelentkezett az akkor szerveződő magyar honvédségbe. Szintén ehhez az időszakhoz köthető, hogy hazafias és demokratikus érzelmektől vezérelve családnevének y-ját i-re cserélte.

A katonai pályafutása jól ismert – az viszont már kevésbé, hogy a fegyverletételt követően rendőri felügye-

let alatt Klagenfurtba internálták. Ott született két gyermeke, emellett megírta és publikálta emlékiratait, illetve az asztalos mesterséget is kitanulta. Ferenc József megkoronázása után hazatérhetett, s több, inkább rövidebb, mint hosszabb ideig betöltött állás után István öccse birtokának igazgatását vállalta el.

Mint Radnóti Klára kiemelte, igazából István családját tekintette a sajátjának is, hozzájuk érzelmileg egészen haláláig kötődött – ennek okait is bemutatja a Magyar Nemzeti Múzeum. Talán meglepő, de az idősödő, a publikált fényképek és filmfelvételek alapján kifejezetten délceg, összes úriember korántsem remeteként élt Visegrádon: komoly baráti társaság

alakult ki körülötte, s még életében
elkezdődött az a küzdelem, amely
névének tisztázásáért folyt.

A falak, a tárlók arról is mesélnek,
hogy az 1916-ban bekövetkezett
halálát követően az egyes korszakokban
miként használták fel nevét
és életútjának kiragadott részleteit.
Hittük volna, hogy 1998-ban, buda-

vári lovasszobrának újraavatásakor még tüntettek is ellene, vélt árulását transzparenszokra festve? Az erről készült híradófelvétel szintén része a Magyar Nemzeti Múzeum (MNM) 2019. június 23-ig látogatható Görgei-kiállításának.

Az időszaki tárlat létrejöttében szakértőként fontos szerepet játszott Hermann Róbert, az 1848/49-es forradalom és szabadságharc, illetve Görgei életének ismert kutatója, a HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum parancsnokának tudományos helyettese. A látványos, modern kialakítás a kiállításrendező csoportot vezető Bak Andrea munkáját dicséri. A tárlókban több intézmény műtárgyai, dokumentumai is helyet kaptak. A Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárából, a HM Hadtörténeti Intézet és Múzeumból, a Magyar Tudományos Akadémia könyvtárá-

ból, az Országos Széchényi Könyvtárból, az MNM visegrádi Mátyás Király Múzeumból, az MNM Semmelweis Orvostörténeti Múzeumból, a Magyar Műszaki és Közlekedési Múzeum várpalotai Magyar Vegyészeti Múzeumból, illetve számos magánszemélytől (így például Görgey Gábor írótól, a szabadságharc hadvezérének leszármazottjától) is rengeteg tárgy, levél, könyv és fénykép érkezett.

Az összefogás, a közös munka eredményeként olyan kiállítás született, amely igen szemléletesen tárja elénk Görgei Artúr életének eseményeit. Bár számos helyen olvashatunk arról, hogy milyen súlyos fejsérülést szenvedett 1849. július másodikán Komárom mellett, ám egészen más a róla készült szobron látni annak nyomát. Szintén mellbevágó, amikor a terepasztalra

pillantva tudatosan bennünk, hogy mekkora túlerővel kellett szembenéznie 1849 nyarán, és mennyire reménytelen lett volna az ellenállás további erőltetése, az ezzel járó hatalmas véráldozatról már nem is beszélve. De a kiállítás egyik meghatározó pillanata az is, amikor a Görgeit magasztaló Kossuth-idézet, illetve az őt hazaárulóként, a szabadságharc elvesztőjeként megbélyegző 1849. szeptember 11-i, vidini levél egymással szemben elhelyezett sorai között halad el a látogató.

A tábori posta fontossága

LEVELEK A FRONTRÓL

A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ MAGYARORSZÁGON IS SOK SZENVEDÉST OKOZOTT SZINTE MINDEN EMBER ÉS CSALÁD ÉLETÉBEN. A FRONTON HARCOLÓ KATONÁK ÉS AZ OTTHON MARADT HOZZÁTARTOZÓK EGYARÁNT KÉTSÉGEK KÖZÖTT ÉLTÉK MEG A MINDENNAPOKAT. EBBEN A HELYZETBEN SZINTE FELBECSÜLHETETLEN JELENTŐSÉGE VOLT EGY-EGY LEVÉLNEK, ÍGY MONDHATJUK, HOGY A TÁBORI POSTA RENDKÍVÜL FONTOS SZEREPET TÖLTÖTT BE.

Mint ahogy minden háború, így a második világégés idején is a frontról érkezett levél vagy képeslap olyan örömet szerzett, mint éhes embernek egy falat kenyér. Ha azonban nem jött írás, nőtt az aggodalom, egyre nagyobb lett a lelki gyötrelem. Napjainkban szinte elképzelhetetlenül lassúnak tűnhet az akkori tábori posta útján történt kapcsolattartás. A fronton levő katona életjelére, egy „megeresztett lapra” nem perceket vagy órákat, hanem napokat, heteket kellett várni a hátszágban maradt rokonoknak. A Fritz Pál őrnagy és a

hozzátartozói között 1944-ben folyt levelezés fényében látható, hogy a tábori posta milyen fontos szerepet töltött be, gyakorlatilag a távollévvél való kapcsolattartás egyetlen formája volt.

Fritz Pált 1928. augusztus 20-án, a Ludovika Akadémia elvégzése után avatták főhadnaggyá, 1939. május elsején lett százados. 1943. február másodikától a 2. hadsereg doni hadműveleti területén frontszolgálatot teljesített, kezdetben beosztás nélkül, majd a 23./II. gyalogzászlóalj parancsnokaként. 1943. április 22-től a 18. könnyű (később tartalék) had-

osztály 40./II. zászlóaljának parancsnokává nevezték ki, május elsején pedig előléptették őrnaggyá. 1944 márciusától a galíciai, majd a kárpáti hadszíntéren harcolt, zászlóalja eredményes vezetéséért 1944 májusában két kiténtetést – a Magyar Érdemrend Lovagkeresztjét hadiszalagon a kardokkal, illetve a Magyar Érdemrend Tisztikeresztjét hadiszalagon a kardokkal – kapott. 1945. február 15-én az önkéntes rohamzászlóalj vezetésével bízták meg. A fronttal együtt haladt Nyugat-Európa felé, de Ausztriából, Graz mellől nem tért vissza Magyarországra.

Fritz Pál őrnagy és családja.

Fritz Pál 1944-ben a feleségével, egyetlen fiúgyermekével, édesapjával, testvéreivel és nagybátyjával is levelezett. Az őrnagy akkor 72 éves apja 1944. május 28-i, majd augusztus 3-i levelében a következőket írta fiának: „Édes, jó fiam! Köszönet végre megérkezett lapodnak. Bizony, szegény jó anyád nem érthette meg szép kitüntetéseidet, hogy velem együtt büszke lett volna reájok. (...) Kedves, jó Pali fiam, már kissé nyugtalanító, hogy egyáltalán nem jön írás tőled? Ezért nagyon kérlek, írd, ha csak két szót is!”

A hosszas hallgatás miatt a fiáért aggódó apa augusztus 16-án szinte könyörgve kérte a levélírást: „Kedves, jó Pali fiam! Nagyon kérlek, nyugtass meg bennünket. Az egész család állandó izgalomban van hosszas hallgatásod miatt!!! Elgondolható, hogy ez a bizonytalanság milyen hatással van az én beteg szívemre... Egy ide való harcoló (...) kit a partizánok (...) elfogtak, de szabadon bocsájtottak, már két ízben is írt a feleségének rendes táborigazgató útján és a lapok aránylag gyorsan jutottak ide. Tehát a lehetőség az írásra megvan! Itt minden a régiben van s ha Te írnál, mindnyájan nagyon jól éreznénk magunkat. Így csak tépelődünk, hogy mi lehet veled?!? Tehát ismételen kérlek, adj hírt magadról, mert így még aludni sem tudok rendesen, pedig erre nagy szükségem van! (...) Kedves, jó fiam, várom soraidat és sokszor, nagy szeretettel csókollak?”

Ez a levél már nem maradt válasz nélkül, mire az apa augusztus 19-én a következőt írta a fronton harcoló fiának: „Kedves, jó Pali fiam! Nagy örömet okozott ma reggel vett VIII/12.iki lev. lapod!!! Hála Istennek, hogy jól vagy, már nagyon aggódtunk sorsod miatt!! (...) Még csak arra kérlek, hogy eressz meg hetenként egy lapot, most az ilyenek beérkezése valóságos ünnep és nagyon megnyugtató!”

Fritz Pál őrnagy húga, Lívia május 26-án reagált arra a levélre, melyben a korábban már említett kitüntetésekéről is szó volt: „Édes Palikám, 22-én datált lapod megjött. Sok csók érte. Gratulálok az új kitüntetésedhez (...) Apánk jól van (...) Írd te is neki, minden levelében emleget! (...) Írjál!!!”

A másik testvér, Fritz András a május 23-án és 27-én kelt soraiban pedig a következőket írja: „Apánk még mindig édes anyánk halálának hatása alatt áll, de azért lassan megnyugszik. Jó volna, ha írnál egy pár sort az öregúrnak, igen jól esne neki. (...) Tegnap írtam Neked egy hosszú, 8 oldalas levelet, amelyben édes anyánk utolsó heteit és napjait pontosan és részletesen leírtam. Nagyon kérlek, ha megkaptad, írd meg, nem kell megválaszolnod, csak kézhezvételét tudasd velem.”

Az őrnagy fia, ifj. Fritz Pál szorgos levélíró volt, 1944. április 8-án a következőket vetette papírra: „Édes drága jó Apukám! Nagy örö-

met szerzett a lapod. (...) és bárhol vagyunk, mindig magunk közé gondolunk Téged.”

Az április 14-én, Kőszegről írt levelében az apai hiány meghatóan jelent meg: „Édesapám! Szerencsésen megérkeztem. Győrnél volt egy kis riadó. Erre a lapomra kérlek, ne válaszolj. Akkor mindig azt hiszem, nemsoká hazajössz. Lehetőleg minden második lapomra válaszolj. Nagyon vártalak. Anyunak pedig azt írtad, hogy haza fogsz jönni. Sokszor csókol szerető fiad: Palcsi.”

Június 12-i írásában a fiú boldogan reagált apja életjelére: „Drága Édesapám! Ma nagy öröm várt rám! Délben mikor haza jöttem nagy örömmel meséli Anyu, hogy Te írtál! Na, gondoltam ezt elolvasom. Ide adta Anyu a levelet és én mohón ettem, az az olvastam soraid. Tudod, majd falra másztam, mikor olvastam, hogy vitézzé avatnak és veled együtt én is vitéz leszek.”

Fritz Pál őrnagy sorait természetesen felesége, Horesnyi Ágnes is nagy örömmel várta. Színésznőként az Almássy Ágnes művésznevet használta, de a levelekben Betty vagy Beta néven szerepel. Fritz Pál kitüntetései kapcsán május 24-én az alábbiakat írta: „Drága Palikám! Végre elküldhetem a csomagot, amely itt vár a konyhában már talán egy fél éve. A kitüntetések is küldöm, csak egyet kérek Tőled, hogy írjad meg, hogy mi lett a többivel, hiszen ez már a negyedik csapat. Elvesztetted vagy elajándékoztad? Végeredményben mindegy, egy biztos, hogy neked nincs meg. Nem házsártoskodom, csak fúrja az oldalamat, hogy mit tudsz csinálni ennyi kitüntetéssel. Reméljük, rövidesen a nyakadba borulhatunk.”

A találkozásra végül 1945 tavaszán került sor. Az angolok a hadifogságba esett Fritz Pál őrnagyot – német hangzású neve miatt – egy Graz melletti SS-táborba vitték, ám miután tisztázódott a származása, elengedték őt. Ezt követően a család Graz mellett élt, 1948-ban Angliába mentek, majd 1956 márciusában Kanadában telepedtek le. Fritz Pál ott, közelebről Montreal városában hunyt el, 1985. március 5-én.

Hazámat szolgálom

Áder János köztársasági elnök nemzeti ünnepünk, március 15. alkalmából adományozta a **Magyar Érdemrend tisztkeresztje (katonai tagozat)** kitüntetését Oláh József ezredesnek, az MH Összhaderőnemi Parancsnokság törzssosztálya volt osztályvezetőjének; a **Magyar Érdemrend lovagkeresztje (katonai tagozat)** kitüntetését Dezső Sándor vezérőrnagynak, a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat főigazgató-helyettesének, Kaposvári László Zoltán dandártábornoknak, a Magyar Honvédség Parancsnoksága logisztikai és gazdálkodási csoportfőnöksége csoportfőnökének, dr. Pohl Árpád dandártábornoknak, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Kara dékánjának, Nagy Attila ezredesnek, a HM vagyonszerzési főosztály főosztályvezetőjének, Pristyák János ezredesnek, az MH vitéz Szurmay Sándor Budapest Helyőrség Dandár MH Híradó és Informatikai Rendszerfőközpontja parancsnokának, Dömötör Zoltán Csaba rehabilitált századosnak, az 1956-os Magyar Nemzetőrség elnökének; a **Magyar Érdemrend lovagkeresztje (polgári tagozat)** kitüntetését dr. Oláh Vilmos nyugalmazott sebész főorvosnak; a **Magyar Arany Érdemkereszt (katonai tagozat)** kitüntetését dr. Kassai Károly Aladár ezredesnek, a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat központvezetőjének; a **Magyar Arany Érdemkereszt (polgári tagozat)** kitüntetését Filep Tibor Dénes történésznek, dokumentumfilm-rendezőnek; a

Magyar Ezüst Érdemkereszt (polgári tagozat) kitüntetését Ámon Antal Pálnak, a Magyar Politikai Foglyok Szövetsége hagyományörző tagozata vezetőjének; a **Magyar Bronz Érdemkereszt (katonai tagozat)** kitüntetését Bösze József Miklós ny. alezredesnek, a Magyar Királyi I. Honvéd Felderítő-zászlóalj emlékbizottsága elnökének, Kondor Zoltánnak, az MH 37. II. Rákóczi Ferenc Műszaki Ezred víztisztító százada volt századparancsnokának.

A köztársasági elnök – felelős vezetői beosztásában végzett kiemelkedő munkája elismeréseként, a honvédelmi miniszter előterjesztésére – 2019. március 15-i hatállyal előléptette altábornaggyá Mihócza Zoltán vezérőrnagyot, a Magyar Honvédség Parancsnokságának törzsfőnökét; előléptette vezérőrnaggyá Fodor Péter dandártábornokot, a HM Védelemgazdasági Hivatal főigazgatóját; kinevezte dandártábornokká prof. dr. Kovács László ezredest, a Magyar

Honvédség Parancsnoksága Haderőnemi Szemléllősége (kibervédelmi) haderőnemi szemléllőjét, dr. Venczl László ezredest, legfőbb ügyészségi tanácsost, a Legfőbb Ügyészség nemzetközi és európai ügyek főosztályának főosztályvezető-helyettes ügyészét.

Benkő Tibor honvédelmi miniszter nemzeti ünnepünk, március 15. alkalmából – a honvédelem ügye érdekében huzamos időn át végzett áldozatos munkája elismeréseként – a **Honvédelemért Kitüntetettő Cím II. fokozatát** adományozta Bramah-Lawani Alexnek.

A tárcavezető – beosztásában huzamos időn át végzett kiemelkedő tevékenysége, valamint szakmai érdemei elismeréseként – adományozta a **Szolgálati Érdemjel babérszorúval ékesített arany fokozatát** Benda László ezredesnek, dr. Martin Attila ezredesnek, Kempelen Balázs főtörzszászlósnak; a **Szolgálati Érdemjel arany fokozatát** Barta Sándor ezredesnek, dr. Molnár Ferenc József ezredesnek, Kovács László alezredesnek, Jankovics Ferenc János őrnagynak, Horgos Attila Lajos törzszászlósnak; a **Szolgálati Érdemjel ezüst fokozatát** Bartha Richárd alezredesnek, Nagy Attila alezredesnek, Dancs Tibor őrnagynak, Gere Zoltán őrnagynak, Fábry László őrnagynak, Radics Zsuzsanna őrnagynak, Ujváry András őrnagynak, Erdőháti-Nagy János zászlósnak, Gubis Bernadett zászlósnak, Jáger Péter zászlósnak, Laki Flórián zászlósnak; a **Szolgálati Érdemjel**

bronz fokozatát dr. Ujfaludi László Zoltán ezredesnek, Deli Mária alezredesnek, Berek Zoltán őrnagynak, Bognár Norbert őrnagynak, Gulyás Csaba őrnagynak, Tóth Péter őrnagynak, Viszus Viktor őrnagynak, Fekete Zsuzsanna századosnak, Foki Roland János századosnak, Kecskés Réka Eszter századosnak, Kovács Lilla századosnak, Márkó Kinga századosnak, Serb Zoltán századosnak, Bányai Barna főhadnagynak, dr. Gáti Balázs főhadnagynak, dr. Takács Balázs főhadnagynak, Szolnoki Istvánné törzszászlósnak, Horváth Erzsébet zászlósnak, Király Andrea zászlósnak, Szabó Zoltán Norbert zászlósnak, Varga György Géza zászlósnak, Bús Imre főtörzsörmesternek, Juhász László törzsörmesternek, Török Tibor törzsörmesternek, Kucsák József szakaszvezetőnek; a **Honvédelemért Kitüntető Cím babékoszorúval ékesített fokozatát** Horváth József főmunkatársnak, Udovecz György honvédelmi alkalmazottnak; a **Honvédelemért Kitüntető Cím I. fokozatát** dr. Földi Lóránt honvédelmi alkalmazottnak; a **Honvédelemért Kitüntető Cím II. fokozatát** Gyovai Balogh Rita Or-

solya főtanácsosnak, Kristó Sándor munkatársnak, Demény Lászlóné honvédelmi alkalmazottnak, Kovács Attiláné honvédelmi alkalmazottnak, Kuli János Tamás honvédelmi alkalmazottnak, dr. Szabó Gábor honvédelmi alkalmazottnak; a **Honvédelemért Kitüntető Cím III. fokozatát** dr. Horváth Renáta kormánytisztviselőnek, Szalainé Zsenyuk Ildikó fő-

tanácsosnak, Hegybányai Zoltán József főmunkatársnak, Németh Tibor munkatársnak, dr. Gyenizse Zsuzsanna honvédelmi alkalmazottnak, Kiss Éva Tünde közalkalmazottnak, Murárné Kovács Anita honvédelmi alkalmazottnak, Rubosné Lázár Izabella Annamária honvédelmi alkalmazottnak, Vitéz Csilla honvédelmi alkalmazottnak.

IN MEMORIAM

Az elhunytak névjegyzéke a 2019. február 20. és március 20. közötti időszakban beérkezett adatok alapján: Sárközi Attila Bálint tizedes (38), Mátyus Zoltán ny. ezredes, a Magyar Honvédség halottja (65), dr. Bittner István ny. ezredes, a Magyar Honvédség halottja (60), Tóth István ny. ezredes (88), Bajnóczi Gyula ny. alezredes (87), Bokor József ny. alezredes (86), Borbély Lajos ny. alezredes (87), Csizmadia Lajos ny. alezredes (76), dr. Balogh Gyula ny. alezredes (91), dr. Molnár György ny. alezredes (66), dr. Varga Kálmán ny. alezredes (74), Gál Béla ny. alezredes (84), Kázmér András ny. alezredes (74), Lengyel László ny. alezredes (73), Olbricht István ny. alezredes (84), Ökrös Pál ny. alezredes (69), Pintér István ny. alezredes (77), Tar László ny. alezredes (88), Vadász László ny. alezredes (79), Varga József ny. alezredes (88), Zsidi Lajos ny. alezredes (79), Aszalay Jánosné ny. őrnagy (93), Erdei Márton ny. őrnagy (68), Kövér Endre ny. őrnagy (87), Neumann György ny. őrnagy (71), Paragi István ny. őrnagy (66), Rácz Ferenc ny. őrnagy (69), Störk József ny. őrnagy (63), Szabó László ny. őrnagy (82), Szabó Mihály ny. őrnagy (87), Tisza Géza ny. őrnagy

(87), Vincze Mihály ny. őrnagy (92), Hajner Gyula ny. százados (59), Mészáros István ny. főhadnagy (70), Tóth István ny. főhadnagy (89), Váczi Sándor ny. főtörzszászlós (68), Balogh Lajos ny. törzszászlós (68), Bekker László ny. törzszászlós (88), Beszédes Tibor ny. törzszászlós (72), Fekete László ny. törzszászlós (68), Hanuszik István ny. törzszászlós (80), Horváth László ny. törzszászlós (89), Kövér András ny. törzszászlós (73), Krizsik János ny. törzszászlós (67), Szabó Ferenc ny. törzszászlós (75), Szegletes László ny. törzszászlós (55), Takács János ny. törzszászlós (81), Zsebők Ferenc ny. törzszászlós (70), Bodrogi János ny. zászlós (68), Sándor János ny. zászlós (78), Tábori Erzsébet Anna ny. zászlós (70), Varga Mihály ny. zászlós (79), Danyik Alfrédné ny. főtörzsörmester (71), Lehota József ny. főtörzsörmester (51), Petre Gyula ny. főtörzsörmester (61), Fáth Gyuláné ny. közalkalmazott (74), Gál Istvánné ny. közalkalmazott (65), Késmárki Lászlóné ny. közalkalmazott (74), Pentz Jánosné ny. közalkalmazott (76), Somogyi Gyuláné ny. közalkalmazott (81), Tar Istvánné ny. közalkalmazott (80).

EMLÉKÜKET KEGYELETTEL MEGŐRIZZÜK.

HONVEDELEM.HU

A KATONAI HÍRPORTÁL

*Látogasson el
hozzánk!*

**FOTÓK, VIDEÓK,
HAZAI ÉS KÜLFÖLDI HÍREK, SPORT,
INTERJÚK ÉS MÉG
RENGETEG ÉRDEKESSÉG!**

